

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra správního práva a správní vědy

Ing. Olga Sobotková

Princip ochrany u zdroje v právu ČR a EU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Magdaléna Vopařilová, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Princip ochrany u zdroje v právu ČR a EU* vypracovala samostatně s použitím všech zdrojů, které jsou v ní uvedeny.

V Olomouci dne 30. dubna 2013

.....
Ing. Olga Sobotková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svým blízkým za podporu a trpělivost. Vedoucí diplomové práce JUDr. Magdaléně Vopařilové, Ph.D. děkuji za odborné vedení práce a cenné připomínky.

Já, níže podepsaná Ing. Olga Sobotková, autorka diplomové práce na téma

Princip ochrany u zdroje v právu ČR a EU,

kteřá je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění (dále jen „autorský zákon“), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění, správci, kterým je

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8

771 47 Olomouc

Česká republika,

ke zpracování údajů v rozsahu jména a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého v Olomouci, včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni podání tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého v Olomouci, která se nazývá Informační centrum UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla podle autorského zákona.

V Olomouci dne 30.dubna 2013

.....
Ing. Olga Sobotková

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
ES	Evropské/á společenství
EU	Evropská unie
EK	Evropská komise
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
WTO	Světová obchodní organizace
ŽP	Životní prostředí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
MSK	Moravskoslezský kraj
POZ	Princip ochrany u zdroje
EU ETS	System obchodování s emisemi
IRZ	Integrovaný registr znečištění
ZOO	Zákon o ochraně ovzduší

Obsah

ÚVOD	8
1 EVROPSKÁ ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKA	10
1.1 <i>Zakotvení evropské environmentální politiky životního prostředí v České republice</i>	<i>13</i>
1.1.1 <i>Jak environmentální politika EU ovlivňuje ČR</i>	<i>14</i>
1.1.2 <i>Gestor environmentální politiky v ČR</i>	<i>15</i>
2 PRINCIPY PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	16
2.1 PŘÍKLADY PRINCIPŮ PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	17
3 PRINCIP OCHRANY U ZDROJE	19
3.1 PRINCIP OCHRANY U ZDROJE A JEHO OBECNÁ VYJÁDŘENÍ PŘI OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	20
3.1.1 <i>Význam principu ochrany u zdroje při ochraně ovzduší</i>	<i>21</i>
3.2 PRINCIP OCHRANY U ZDROJE V PRÁVU EU	22
3.2.1 <i>Primární právo</i>	<i>23</i>
3.2.2 <i>Sekundární právo.....</i>	<i>26</i>
3.2.3 <i>Koncepční nástroje ochrany</i>	<i>28</i>
3.3 PRINCIP OCHRANY U ZDROJE V PRÁVU ČR.....	31
3.3.1 <i>Vyjádření principu ochrany u zdroje v právním řádu České republiky</i>	<i>32</i>
4 PROJEVY PRINCIPU OCHRANY U ZDROJE NA PŘÍKLADECH.....	34
4.1 OBCHODOVÁNÍ S EMISNÍMI POVOLENKAMI	34
4.1.1 <i>Mechanismus obchodování s emisními povolenkami</i>	<i>36</i>
4.1.2 <i>Aktuální situace a problémy</i>	<i>38</i>
4.2 INTEGROVANÝ REGISTR ZNEČIŠŤOVÁNÍ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	40
5 PRINCIP OCHRANY U ZDROJE VE VYBRANÝCH SLOŽKÁCH OCHRANY ŽP - OVZDUŠÍ.....	42
5.1 OCHRANA OVZDUŠÍ NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI	43
5.1.1 <i>Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států</i>	<i>44</i>
5.1.2 <i>Rámcová úmluva o změně klimatu</i>	<i>46</i>
5.2 PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ OCHRANY OVZDUŠÍ EVROPSKÉ UNIE	48
5.2.1 <i>Akční plány</i>	<i>50</i>
5.2.2 <i>Projevy ochrany ovzduší v EU.....</i>	<i>51</i>
5.3 LEGISLATIVA OCHRANY OVZDUŠÍ V ČR.....	52
5.4 OCHRANA OVZDUŠÍ V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI.....	53
5.4.1 <i>Kvalita ovzduší v MSK.....</i>	<i>55</i>
5.4.2 <i>Program MSK a MŽP.....</i>	<i>56</i>
5.4.3 <i>Přeshraniční spolupráce při ochraně ovzduší.....</i>	<i>59</i>
5.4.4 <i>AIR SILESIA</i>	<i>60</i>

ZÁVĚR	63
POUŽITÉ ZDROJE	67
ODBORNÁ LITERATURA	67
LEGISLATIVA	68
WEBOVÉ ZDROJE	69
PŘÍLOHY	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
ANOTACE	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
ANNOTATION	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

Úvod

Tématem mé diplomové práce je *Princip ochrany u zdroje v právu ČR a EU*. Při výběru tématu pro zpracování diplomové práce jsem se chtěla zaměřit na ochranu životního prostředí. S ohledem na dlouhodobé problémy s ovzduším v Moravskoslezském kraji jsem se ve své diplomové práci rozhodla zaměřit právě na tuto problematiku, a to v souvislosti s principem ochrany u zdroje, který je dle mého názoru principem práva životního prostředí, který v současnosti získává na své důležitosti.

V souvislosti se vstupem ČR do EU byla legislativa ochrany ŽP přizpůsobena evropským předpisům. Před vstupem České republiky do Evropské unie byla právní úprava této oblasti práva oproti předpisům evropským dosti zaostalá a zdaleka ne tak rigorózní .

Práce se zabývá přehledem rámcového vývoje ochrany životního prostředí od založení EU po současnost. Dále v práci nastíním zakotvení principu ochrany u zdroje v právním řádu ČR, legislativě EU a také na mezinárodní úrovni. Součástí práce jsou taktéž popisy projevů principu ochrany u zdroje v konkrétní praxi.

Cílem mé práce je poskytnout ucelený souhrn informací týkajících se předpisů principu ochrany u zdroje především v České republice a na půdě EU. Dále se zaměřím na projevy principu u zdroje na praktických příkladech. Ve své práci se budu orientovat především na právní předpisy vztahující se k ochraně ovzduší.

Dále se pokusím vylíčit vývoj, kterým ochrana životního prostředí se zaměřením na princip ochrany u zdroje prošla v České republice a Evropské unii až do současného stavu. Práce je zaměřena na aktuální téma, a to znečištění ovzduší s přihlédnutím na jeho ochranu v Moravskoslezském kraji.

Na úrovni EU budu při tvorbě práce čerpat především z pramenů primárního práva, ze sekundární legislativy a dalších zdrojů (akční plány, strategie aj). Z vnitrostátní úpravy ČR použiji především zákony a podzákoné právní předpisy. Dále budu čerpat ze smluv o spolupráci, publikací a odborných článků autorů, kteří se touto problematikou zabývají.

S ohledem na zaměření práce na oblast Moravskoslezského kraje budu v této části práce čerpat především z českých zdrojů, v případě potřeby také ze zdrojů polských. Všechny použité prameny budou uvedeny na konci diplomové práce.

Práci jsem rozdělila do pěti kapitol, které se následně dělí na podkapitoly. Vzhledem k tématu a rozsahu diplomové práce není možné zabývat se všemi dílčími tématy dopodrobna, za podstatné jsem považovala alespoň okrajově uvést základní principy evropské environmentální politiky a její místo v právním prostředí České republiky.

Druhá kapitola se zabývá obecným vymezením principů práva životního prostředí jako takových. Třetí kapitola je velmi podstatnou částí práce a je zaměřena na princip ochrany u zdroje a jeho zakotvení v právu Evropské unie a v právním řádu ČR. Ve třetí kapitole je popsán, podle mého názoru, velice podstatný projev principu ochrany u zdroje na příkladu vztahujícím se k ochraně ovzduší.

Následující kapitola se věnuje projevům ochrany principu u zdroje při ochraně ovzduší. Tato kapitola je věnována ochraně ovzduší, a to jak na mezinárodní, evropské a národní úrovni, tak rovněž na úrovni regionální. V této kapitole je popsána ochrana ovzduší v Moravskoslezském kraji. Jsou zde popsány projevy ochrany ovzduší na konkrétním případě – projektu nazvaném AIR SILESIA.

Práce obsahuje 5 příloh.

S přihlédnutím ke zvolenému tématu práce jsem si stanovila tyto výzkumné otázky: jak je princip ochrany u zdroje aplikován v právním řádu České republiky a Evropské unie?; jak interpretaci a aplikaci v České republice ovlivňuje Evropská unie? a jaké jsou projevy principu ochrany u zdroje při ochraně ovzduší?. Při zpracování práce se zaměřím taktéž na to, zda se stává princip ochrany u zdroje obecným právním principem, a dále budu chtít zodpovědět otázku, zda je princip ochrany u zdroje formálním vyjádřením hodnot v právu životního prostředí. Nicméně si již zde dovoluji tvrdit, že princip ochrany u zdroje v praktickém životě ustupuje jiným aspektům, např. ekonomickým.

Pro účely této práce budu uplatňovat zejména metody syntézy, analýzy a komparace. Z metodologického hlediska pro mne bude podstatná výzkumná technika v podobě analýzy legislativních pramenů oblasti ochrany životního prostředí. Metodu komparace využiji zejména při srovnání mezinárodního, evropského a vnitrostátního přístupu k ochraně životního prostředí.

Vzhledem k tomu, že diplomová práce je připravována a bude odevzdána na Katedře správního práva a správní vědy, budu pro účely práce na zvolené téma pohlížet především z právní roviny a snažit se vyvarovat, resp. eliminovat nahlížení z pohledu politologického.

Diplomová práce bude psána v souladu se směrnicí děkanky PF UP č. 2/2010, kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací.

S ohledem na zaměření práce, náročnost zpracování tématu a rozsah této práce, je v mé diplomové práci překročen přípustný počet znaků stanovených ve výše uvedené směrnici pro zpracování kvalifikačních prací.

1 Evropská environmentální politika

Stav životního prostředí na naší planetě má tendenci ke stálému zhoršování, a to především z důvodu neúměrných zásahů člověka do procesů v přírodě, který neuvažuje o vedlejších dopadech své činnosti. Ochrana životního prostředí se tak stala „významnou a nezbytnou lidskou aktivitou“, kterou se člověk snaží tlumit svůj negativní vliv na životní prostředí (dále také jen jako „ŽP“).¹ S tím souvisí, že politika ochrany ŽP je založena na dvou aspektech. Je jím na jedné straně postupující devastace životního prostředí a dále pak nemožnost řešení ekologických problémů v rámci jednotlivých národních států.²

Základy evropské environmentální politiky byly položeny na přelomu 60. a 70. let 20. století, kdy státy ES začaly společně řešit i jinou problematiku, než byl důvod k jeho založení.³ Ve vyspělých zemích docházelo v důsledku rozvoje (především průmyslu) k většímu znečištění životního prostředí. V těchto souvislostech začaly některé vyspělé státy přijímat legislativu na ochranu ŽP a v této době byly v Evropě taktéž formulovány první z principů ochrany životního prostředí.⁴

Spolu s prohlubováním environmentálních problémů na evropské úrovni, byla problematika ochrany životního prostředí postupně prosazena i do oblastí mezinárodní politiky a následně se také zařadila k hlavním oblastem politiky ES.⁵ V současné době je EU obecně považována za nejsilnějšího a nejprogresivnějšího aktéra globální environmentální diplomacie a politiky světa.⁶

Co se týče evropské environmentální politiky a jejího pojetí ve vztahu k členským státům, vliv jednotlivých členských států a jejich přístupů k politice ochrany ŽP v průběhu doby sílí a slábne. Dle názoru odborníka na environmentální politiku Univerzity Karlovy P. Jehličky mají na dynamickém rozvoji environmentální legislativy a aktivním vystupování EU v mezinárodní environmentální politice velkou zásluhu environmentálně progresivní členské země, mezi které se řadí v první řadě Německo, Nizozemsko a Dánsko. Ve většině

¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 8.

² TOMŠÍK, Karel. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. Vyd. 5. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2011, s.63.

³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 10-11.

⁴ V rámci struktur ES bylo v rámci Druhého akčního programu (1977) bylo stanoveno 11 zásad ekologické politiky. Blíže: DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 11.

⁵ Environmentální ekonomie a environmentální politika. *Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava: Hornicko-geologická fakulta* [online]. 2011 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/okruhy/546/studijni-materialy/EV-modul8.pdf>

⁶ Co je a kde se vzala EVROPSKÁ POLITIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. In: *Centrum pro otázky životního prostředí: Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/enviwikidata/hk/Evropska_politika_ZP

případů se jedná o ty členské státy EU, které ve své „domácí“ legislativě zavedly přísnější ekologické normy a následně se snažily exportovat svou přísnější legislativu do prostoru celé Unie. Přijetím přísnější legislativy se státy snažily zabránit tomu, aby ekonomicky doplatily na přísnější environmentální legislativu.⁷

Myslím si, že přístup výše uvedených států k ochraně ŽP je velice přínosný, a to především proto, že se jedná o vyspělé státy, které v rámci EU (a v někdy i ve světě) udávají směr. Přijímáním pokrokových předpisů v oblasti životního prostředí v těchto státech získává ochrana životního prostředí a princip ochrany u zdroje na významu a díky iniciativ těchto států v rámci EU a principům fungování Evropské unie, je možné tyto předpisy snadněji přenášet do dalších (členských) států.

Tzv. německý styl ekologické politiky převládal v 80. letech, přičemž hlavním cílem německých aktivit bylo přizpůsobení evropské legislativy v co největší možné míře existujícím německým zákonům. Důvodem pro tyto aktivity byla nutnost co nejmenší vnitrostátní administrativní a právní harmonizace a zároveň také související snížení nákladů německého průmyslu. Tímto krokem byla vytvořena příležitost pro expanzi osvědčených německých technologií na další trhy v rámci Společenství. Příkladným výsledkem německé snahy bylo přijetí směrnice o emisích z velkých zdrojů z důvodu ochrany životního prostředí za užití nejlépe dostupných technologií.⁸

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že německý přístup k environmentální politice byl založen na typickém německém detailismu a velice důležitém aspektu – nejlepší dostupné technologii. To má velký význam pro princip ochrany u zdroje, kdy jedním z možných projevů principu ochrany u zdroje je instalace nejlepších dostupných technologií (nejen) do velkých zdrojů znečištění, což má za cíl chránit ŽP ještě před vznikem znečištění.

V devadesátých letech 20. století se v environmentální politice prosadila Velká Británie, která do té doby vystupovala jako její hlavní oponent. Vzorem pro stěžejní směrnici desetiletí - směrnici o integrované prevenci znečištění, kterou se namísto montování filtrů na konci výrobních cyklů začal prosazovat preventivní přístup, byl britský zákon o integrované kontrole znečištění z roku 1990.⁹

⁷ Co je a kde se vzala EVROPSKÁ POLITIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. In: *Centrum pro otázky životního prostředí: Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/enwikidata/hk/Evropska_politika_ZP

⁸ Politika životního prostředí v procesu evropské integrace. In: *EUROPEUM: Institute for european policy* [online]. 2001 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/29-integrace--7/687-politika-zivotniho-prostredi-v-procesu-evropske-integrace>

⁹ Co je a kde se vzala EVROPSKÁ POLITIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. In: *Centrum pro otázky životního prostředí: Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/enwikidata/hk/Evropska_politika_ZP

V tomto kroku můžeme spatřovat projev principu ochrany u zdroje znečištění ŽP. Životní prostředí je takovýmto jednáním chráněno již před vznikem jeho reálného znečištění, škoda není způsobena a následně tak nevzniká potřeba jeho (nákladné) nápravy. Zhodnocením britského přístupu je fakt, že toto pojetí je založeno na konečné kvalitě ŽP a umožňuje tak pružnější výběr nástrojů pro řešení problémů.

Tendence vývoje práva ŽP v rámci struktur EU směřují ke snaze právně upravovat nejen ochranu jednotlivých složek ŽP nebo jeho součástí či zdrojů ohrožení, ale jde stále více o právní úpravu nástrojů a institutů vztahující se k celé oblasti životního prostředí. Trendem ochrany ŽP je také kodifikování roztržité právní úpravy do ucelených právních předpisů, které upravují danou problematiku komplexněji a v mnoha případech i širěji.¹⁰

Vznik a úprava vnitrostátní environmentální legislativy a zakládání nejrůznějších institucí v jiných členských státech (např. v Itálii nebo Španělsku) byly důsledkem členství těchto států v EU. Dle některých autorů Španělsko posléze začalo měnit svou pasivní strategii a snažilo se prosazovat společné iniciativy středomořských států.¹¹ Španělsko si sice v rámci svého předsednictví v roce 2010 vytklo jako jednu z priorit oblast ochrany klimatu¹², ale to z mého pohledu není důkazem aktivního přístupu k environmentální politice národního státu. S názorem, že Španělsko začalo měnit svou pasivní strategii a začalo prosazovat společné iniciativy středomořských států nemohu zcela souhlasit.

Přes usilovné hledání se mi nepodařilo více platných iniciativ nebo jiných koncepčních dokumentů, který by prokazoval aktivní účast Španělska na ekologických iniciativách středomořských států.¹³ O přetrvávající pasivní strategii Španělska svědčí mimo

¹⁰ KRUŽÍKOVÁ, Eva, Eva ADAMOVÁ a Jan KOMÁREK. *Právo životního prostředí Evropských společenství: praktický průvodce*. Praha: Linde, 2003, s 35-36.

¹¹ Co je a kde se vzala EVROPSKÁ POLITIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. In: *Centrum pro otázky životního prostředí: Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/enviwikidata/hk/Evropska_politika_ZP

¹² Španělské předsednictví se zaměřilo na naplnění Lisabonské smlouvy. *Evropská komise* [online]. 2010 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/eu_explained/100104_cs.htm

¹³ Například v rámci Unie pro Středomoří byla definována priorita v oblasti ŽP. Tato priorita se týká obnovy a vyčištění Středozevního moře a má být prováděna společně se sousedními státy v souladu s pravidly politiky sousedství EU – blíže: Unie pro Středomoří. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/unie_pro_st_redomori.html; další záležitosti vztahující se k této problematice je Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o Vytvoření strategie pro ochranu životního prostředí Středomoří, kde je zmíněna také činnost iniciativy Horizont 2020, která se ale nezabývá primárně životním prostředím. K problematice se vztahuje Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ve věci Vývoj makroregionální strategie ve Středomoří – přínosy pro ostrovní členské státy, kde je pouze představen region a jeho možnosti. Blíže: Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vývoj makroregionální strategie ve Středomoří – přínosy pro ostrovní členské státy: průzkumné stanovisko na žádost kyperského předsednictví. In: *Úřední věstník EU*. 2013, č. 56. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0475:FIN:CS:HTML>

jiné fakt, že v roce 2009 koupilo od České republiky 5 miliónů povolenek na základě Kjótského protokolu a předchozích nákupech těchto povolenek od zemí přistoupivších do EU v roce 2004.¹⁴ Tento fakt podle mého úsudku svědčí o jasné ekologické pasivitě Španělska alespoň v oblasti ochrany ovzduší.¹⁵

Při jednáních o vstupu deseti kandidátských zemí do EU, které přistoupily k 1.5. 2004 vyzvala Evropská komise prostřednictvím Regionálního centra pro životní prostředí pro střední a východní Evropu v Budapešti kandidátské země k formulování příspěvku do 6. akčního programu EU pro životní prostředí, čímž byl vyjádřen zájem a důvěra v kandidátské státy.¹⁶

1.1 Zakotvení evropské environmentální politiky životního prostředí v České republice

Právní předpisy v oblasti životního prostředí tvoří nedílnou součást legislativy České republiky. Nejstarším předpisem v oblasti ochrany životního prostředí v nynější České republice byl předpis, jehož cílem byla snaha zabránit plošného využití přírodních zdrojů. Prvním zákonem na ochranu životního prostředí byl zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Tento zákon byl ovšem ovlivněn politickým režimem a podle mého názoru je spíše než proti velkým znečišťovatelům (státním podnikům) zaměřen proti občanům.

Do roku 1989 nebyla environmentální politika na území současné ČR prakticky vůbec upravována. Následná úroveň ochrany životního prostředí nebyla v České republice oproti stávajícím členským státům EU nijak vysoká. Po roce 1989 ovlivnilo v souvislosti se změnou politického režimu a transformací systému vývoj českého práva životního prostředí, zejména pak získáváním poznatků z jiných, vyspělejších států, které měly s právní úpravou ochrany životního prostředí již delší zkušenosti.¹⁷ K 1.1.1990 bylo zákonem¹⁸ zřízeno Ministerstvo životního prostředí, jakožto ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech

Ani jeden z těchto dokumentů ale dle zjištěných informací není v této chvíli závazný. Španělsko tedy není kromě Unie pro Středomoří a závazků vyplývajících z členství v EU v tomto ohledu více vázáno.

¹⁴ Česko a Španělsko uzavřely dohodu o prodeji 5 milionů kjótských kreditů. KAŠPAR, Jakub. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://mzp.cz/cz/news_tz091014aau_spanelsko

¹⁵ Unie pro Středomoří. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-04-27].

Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/unie_pro_st_redomori.html

¹⁶ Politika životního prostředí v procesu evropské integrace. In: *EUROPEUM: Institute for european policy* [online]. 2001 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/29-integrace--7/687-politika-zivotniho-prostredi-v-procesu-evropske-integrace>

Tento je platný pro léta 2002 – 2012 a vstoupil v platnost jako Rozhodnutí Evropského Parlamentu a Rady č. 1600/2002 ze dne 22.7.2002, tudíž byl v době vstupu těchto zemí již platný.

¹⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s. 19-20.

¹⁸ Zákon ČNR č. 173/1989 Sb., o opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, v jejichž čele stojí člen vlády České socialistické republiky.

životního prostředí.¹⁹ Od roku 1990 byly zákonodárnými orgány přijímány v hojné míře právní předpisy na ochranu životního prostředí.²⁰

Pro legislativu v oblasti životního prostředí bylo velice důležitým obdobím přípravné období na vstup České republiky do Evropské unie. Následně, v procesu harmonizace s právem ES, se právo životního prostředí ČR dostalo na úroveň stávajících států Společenství. Nyní již není v platnosti žádné přechodné období.²¹

V rámci monitoringu stavu životního prostředí je v souladu se zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů a se směrnicí Rady a EK č. 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003, o přístupu k informacím o životním prostředí, vydávána Statistická ročenka životního prostředí České republiky, která vychází jako společná publikace Ministerstva životního prostředí ČR a Českého statistického úřadu. Tato publikace podává ucelený pohled na stav životního prostředí v ČR.²²

1.1.1 Jak environmentální politika EU ovlivňuje ČR

Politika EU v oblasti životního prostředí výrazně ovlivňuje její členské státy. Česká republika, stejně jako ostatní státy, o něž se k 1. květnu 2004 rozšířilo ES, musela do okamžiku svého vstupu implementovat směrnice, které již ve členských státech platily, tzn. ty, jejichž lhůta k transpozici uplynula před datem přistoupení.²³

Členské státy jsou ve vztahu k EU podle mého názoru ovlivňovány nejvíce prostřednictvím legislativy vydávané unijními orgány, a to zejména prostřednictvím zakotvení ustanovení vyplývajících z nařízení a směrnic do vnitrostátních předpisů, což vyplývá ze Smluv. Z hlediska principu ochrany u zdroje tak dochází k přebírání ustanovení, v nichž kromě jiného může být zakotven princip ochrany u zdroje a ten se tak dostává do vnitrostátních právních předpisů.

¹⁹ Historie a poslání MŽP. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>

²⁰ Zákonem definujícím základní pojmy v oblasti ŽP je zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Dále se jedná o předpisy jednotlivých složek ŽP – tzv. vertikální legislativa a dále pak horizontální předpisy, se týkají např. posuzování vlivů na ŽP.

²¹ Pro oblast ochrany životního prostředí bylo vyjednáno 3 přechodná období – nakládání s odpady (do 31.12.2005), implementování směrnice o omezení emisí znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení pro dva podniky (do 31.12.2007), výstavba čističky odpadních vod u obcí od 2 000 do 10 000 obyvatel (do 31.12.2010). Zdroj: KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

²² Statistická ročenka životního prostředí za jednotlivé roky je dostupná na webu Ministerstva životního prostředí (www.mzp.cz).

²³ Tato povinnost u kandidátských zemí vyplývá z přijatých mezinárodněprávních závazků – byla jimi příslušná ustanovení asociačních dohod. Pro ČR Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (v textu práce dále „Dohoda o přidružení“), platná od 1.2.1995 (Sdělení MZV č. 7/1995 Sb.).

V procesu vstupních jednání ČR do EU byla oblast životního prostředí velice důležitá. Jak je uvedeno i výše, byla úroveň ochrany životního prostředí a regulace v ČR oproti evropské půdě daleko nižší. Vývoj legislativy ovlivnily obzvláště poznatky z vyspělejších států. V procesu harmonizace s právem ES jako celku se právo životního prostředí ČR postupně dostalo na úroveň stávajících států ES.²⁴

V případě neplnění povinností vyplývajících ze Smluv, což je také neplnění norem EU či jejich nedostatečná transpozice, má Evropská komise právo přistoupit k podání žaloby na porušení Smluv k Soudnímu dvoru EU.²⁵ V rámci předsoudní fáze tohoto řízení je členský stát upozorněn na porušení povinnosti vyplývajících ze Smluv. Pokud členský stát ve stanovené lhůtě nepřijme nápravné opatření, zahájí EK řízení proti danému členskému státu. V krajním případě řízení končí žalobou EK u Evropského soudního dvora. Ve vztahu k České republice došlo k podání žaloby ze strany EK proti ČR v oblasti životního prostředí, kdy nebyla transponována směrnice – č. 85/337/EHS o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí. Tato záležitost byla vyřešena ve prospěch ČR, a to novelou zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.²⁶

Ačkoli přebírání *acquis communautaire* v oblasti životního prostředí napomohlo ke zlepšování jeho stavu, je v posledních letech zaznamenán nárůst nově vznikající legislativy v oblasti životního prostředí – jde např. o normy týkající se ekologického značení, snižování emisí skleníkových plynů, boj s klimatickými změnami aj. Nárůst legislativy s sebou kromě pozitivních jevů nese i projevy negativní, mezi které patří např. růst nákladů výrobců či cen pro spotřebitele vzhledem k regulační a dotační politice.²⁷

1.1.2 Gestor environmentální politiky v ČR

Problematika ochrany životního prostředí spadá kromě Ministerstva životního prostředí také pod některé specializované instituce. Jsou jimi: Agentura ochrany přírody a krajiny, Česká informační agentura životního prostředí, Česká inspekce životního prostředí a Státní fond životního prostředí. Politika životního prostředí spadá do působnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj.²⁸

²⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010.

²⁵ Žalobu na porušení Smluv upravují čl. 258-260 SFEU.

²⁶ KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

DAMOHOŘSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.26. a

²⁷ KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

²⁸ KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

2 Principy práva životního prostředí

Pojmem principy nebo také zásady práva rozumíme základní myšlenky, z nichž právo nebo jeho ucelené části vychází.²⁹ Právní principy představují vedle právních norem nejvýznamnější část platného objektivního práva. Jedná se o vůdčí zásady, na kterých stojí právní systém jako celek a stejně tak jednotlivá právní odvětví. Od právních norem se právní principy odlišují vyšší mírou obecnosti a oproti právním předpisům mají nezřídka kontradiktorní charakter.³⁰

Všechny principy ochrany životního prostředí nelze považovat za právní principy, a to z důvodu jejich politického, morálního či jiného významu.³¹ Abychom mohli na právní principy nahlížet jako na nezpochybnitelné, musí mít oporu v konkrétním právním předpisu (např. princip ochrany u zdroje – čl. 191 SFEU³²).

Právní principy mohou mít svým pojetím určitým způsobem vliv na orientaci legislativy a následnou aplikaci práva v praxi. O právních principech můžeme hovořit také jako o vůdčích idejích, na nichž stojí právní systém, resp. jednotlivá právní odvětví. Právní principy mají své místo při aplikaci práva a interpretaci práva, při tvorbě norem i utváření právního vědomí. Podstatná část právních principů je explicitně stanovena na ústavní úrovni. Někdy se v tomto ohledu hovoří o tzv. prostupování ústavních principů celým právním řádem. Právní principy se kromě vnitrostátních právních řádů logicky promítají do mezinárodního práva a evropského práva. V mezinárodním právu a evropském právu bývají právní principy vykládány v judikatuře příslušných soudních dvorů.³³

Principy komunitárního práva jsou nalézány především v rámci činnosti Soudního dvora EU a následně jsou obsaženy v judikatuře ESD. Dle tvrzení P. Svobody není divu, že „v primárním právu EU je často obtížné odlišit základní zásady od hodnot EU“.³⁴

Některé z principů mají obecnou povahu, lze je aplikovat ve více odvětvích práva a jsou typické pro právní řád jako celek – viz výše. Naopak principy odvětvové nebo také jinak řečeno zvláštní, jsou typické pro příslušné právní odvětví (např. právo životního

²⁹ Pekárek, M., Jančářová, I. *Právo životního prostředí* 1. díl, Brno: Masarykova univerzita, 2003, str. 23

³⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 34. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk).

³¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 49.

³² Znění čl. 191, odst. 2 SFEU: „Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena na vysokou úroveň ochrany, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech Unie. Je založena na zásadách obezřetnosti a prevence, odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje a na zásadě „znečišťovatel platí“.“

³³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 34. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk).

³⁴ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 75. Beckovy mezioborové učebnice.

prostředí).

Co se týče principů v právu životního prostředí, je nutno uvést fakt, že ochrana ŽP je již od dob svého prvopočátku provázána potřebou nastolení nebo také formulování zásad, které by vytvářely prostředí pro specifické potřeby pro ochranu životního prostředí, jeho prostředky a cíle. Mnohé principy postupem času doznaly svého všeobecného uznání.³⁵ Za nejdůležitější principy ochrany ŽP v oblasti jak mezinárodního práva, tak jednotlivých vnitrostátních právních řádů jsou dle názoru N. de Saledeera považovány princip odpovědnosti původce, prevence a dále také princip ochrany u zdroje.³⁶

Význam principů práva ŽP je spatřován především v jejich vlivu na sjednocování legislativy a mnohé z nich také slouží jako důležitá „*interpretační nebo aplikační pomůcka*“ v případě nejasností³⁷

2.1 Příklady principů práva životního prostředí

Od principů ostatních politik jsou principy environmentálního práva odlišné v tom ohledu, že z velké části vycházejí z mezinárodních dohod a smluv. Tyto principy jsou založeny na zásadě mezinárodní shody. Velkou zásluhu na tom má ustanovení Programu pro životní prostředí Organizace spojených národů, jehož cílem je od roku 1972 koordinovat globální agendu environmentální politiky.

Zásady, které jsou uvedeny níže, jsou všeobecně uznávanými principy, a to jak v mezinárodním právu, tak také v legislativě České republiky. Tyto principy sjednocují legislativu v oblasti ŽP, fungují také jako pomůcka pro výklad a aplikaci práva.

Jedná se o tyto principy:

- princip nejvyšší hodnoty,
- princip trvale udržitelného rozvoje,
- princip odpovědnosti státu,
- princip odpovědnosti původce,
- princip komplexní a integrované ochrany,
- princip prevence,
- princip předběžné opatrnosti,
- princip informovanosti a účasti veřejnosti,
- princip ekonomické stimulace,

³⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s. 49.

³⁶ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 13.

³⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s. 50.

- princip vysoké úrovně ochrany,
- princip účinné právní regulace,
- princip integrace,
- princip komplexnosti³⁸,
- princip únosného zatížení a
- princip soběstačnosti.³⁹

³⁸ Princip soběstačnosti (angl. self-sufficiency principle) je velmi blízký principu nápravy u zdroje a vyjadřuje závazek států individuálně nebo v účelné spolupráci vytvořit systém nakládání s odpady, kdy Společenství jako celek bude soběstačné. Toto ustanovení býv. čl.5 SES a čl. 5 směrnice 2006/12/ES nabylo významu obzvláště po nárůstu přepravy odpadů a nelegálního nakládání s nimi.

³⁹ Blíže viz KRÄMER, Ludwig. *EU environmental law*. 7th ed. London: Sweet&Maxwell, 2012.; SANDS, Philippe, Jacqueline PEEL, Adriana FABRA AGUILAR a Ruth MACKENZIE. *Principles of international environmental law*. 3rd ed. New York: Cambridge University Press, 2012, lxvi, 926 s.; SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, xlviii, s. 433.; DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s. 50 a násl.; SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 75. Beckovy mezioborové učebnice.; PROTOKOL O POUŽÍVÁNÍ ZÁSAD SUBSIDIARITY A PROPORCIONALITY. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 16.12.2004, C 310/207. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0207:0209:CS:PDF> ;PEKÁREK, Milan. Právo životního prostředí se představuje. *ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*. 2001, roč. 1, č. 1, s. 7. ;PAVLORKOVÁ, Eva. Odpovědnost v právu životního prostředí. In: *Ekologický právní servis* [online]. 25.7.2011 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.eps.cz/poradna/kategorie/odpovednost/rada/odpovednost-v-pravu-zivotniho-prostredi>

3 Princip ochrany u zdroje

Princip ochrany u zdroje se vyvinul z důvodu zahrnutí preventivního rozměru ochrany ŽP do veřejných politik s přihlédnutím k možným zásahům při vzniku škody. Základním předpokladem principu ochrany u zdroje (dále také jako „POZ“) je tvrzení, že vhodnější než složitá obnova ŽP po vzniku škody je přičinám vzniku škody na ŽP zabránit. Protože jsou škody způsobené na životním prostředí hmatatelné, situace se může velice rychle stát kritickou a následná cesta obnovy již nemusí existovat. Orgány (především států) by tedy měly být připraveny na hypotetické hrozby.⁴⁰

Tento princip je moderním principem ochrany ŽP, který má ze své povahy velice blízko k principu prevence a principu integrace.⁴¹ Jde o princip preventivního charakteru, jehož cílem je ochrana složek životního prostředí přímo u zdroje znečištění. Cílem POZ je tedy vyvarovat se pomocí preventivních a předběžných opatření potencionálních hrozeb a následných dopadů na životní prostředí. Či dopady co nejvíce minimalizovat.⁴² Znečištění má být dle tohoto principu odstraněno co nejbližše původce znečištění, ne až na dalších stupních řetězce znečištění.⁴³ Uplatnění POZ na skutečných příkladech je předmětem následujících kapitol této práce.

Jak bylo uvedeno výše, znečištění životního prostředí by dle principu ochrany u zdroje měl být odstraněno co nejdříve, nejlépe však ještě před jeho vznikem. Tento princip podporuje užívání tzv. čistých technologií a zároveň stanovení limitů pro maximální množství vypouštěných škodlivých látek do životního prostředí.⁴⁴

Dále jde o to, že principem ochrany u zdroje je vyjádřeno, že ochrana ŽP před znečištěním přímo u zdroje je vhodným opatřením vedoucí k zamezení vzniku ekologických škod. Přičemž u POZ nezáleží na tom, zda k poškození životního prostředí již došlo nebo je ohrožení ŽP pouze hypotetické. V každém případě se na znečištění ŽP hledí jako na nezvratné, a proto jsou v rámci uplatňování principu ochrany u zdroje činěna všechna možná opatření přímo u zdroje znečištění proto, aby k reálnému znečištění ŽP nedošlo.⁴⁵

⁴⁰ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 91.

⁴¹ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

⁴² Umweltschutz - Prinzipien des Umweltrechts. *JuraForum* [online]. 2010 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.juraforum.de/lexikon/umweltschutz-prinzipien-des-umweltrechts>

⁴³ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

⁴⁴ OCHRONA ŠRODOWISKA NATURALNEGO. *Europejski Portal: Integracji i Rozwoju* [online]. 2012 [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: <http://www.europejskiportal.eu/id05.html>

⁴⁵ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 91.

Pro princip ochrany u zdroje jsou typická tato slovní spojení „*lépe bezpečnost než litovat*“⁴⁶ nebo dle dalšího autora „*bud' obavy nebo péče*“⁴⁷.

S uplatňováním POZ se samozřejmě pojí také problémy. Jedná se především o sporné záležitosti týkající se zavádění ochrany ŽP u zdroje znečištění, ačkoli pro tato opatření často v době jejich zavádění ještě neexistují dostatečné vědecké podklady. Ze strany těch, kteří mají opatření u zdroje zavádět (jedná se především o vedení podniků), zde vyvstává otázka, zda jsou přijatá ochranná opatření přímo u zdroje dostatečně bezpečná a zda nemají vedlejší účinky (např. zavedení ochranných opatření před vypouštěním nebezpečných látek do ovzduší prostřednictvím využití nevhodných chemických látek může mít daleko horší účinky, než samotné vypouštění nebezpečných látek do ovzduší).

Jak bylo uvedeno výše, POZ se vyčlenil z principu prevence. Měl by ale být od principu prevence dostatečně oddělen, a to z toho důvodu, že princip prevence má delší historii a především je společností šířeji přijímán. Princip prevence vyžaduje, aby bylo zabráněno vzniku škod na ŽP než následně vzniklé škody kompenzovat. POZ je jistou mírou principem prevence doplňován, a to například zaváděním ochranných opatření na základě nejlepší dostupné techniky.⁴⁸

Ekonomické faktory nehrají v POZ tak významnou roli, jak je tomu například v případě principu znečišťovatel platí, který je odvozen z ekonomických teorií. Princip ochrany u zdroje je založen spíše na tzv. rozhodovacích teoriích nebo principech, podobně jak je tomu u principu prevence. V těchto případech nemají ekonomické prvky rozhodující význam.⁴⁹ Ale ani u POZ nehrají ekonomické faktory nezanedbatelnou roli.

3.1 Princip ochrany u zdroje a jeho obecná vyjádření při ochraně životního prostředí

Projevem principu ochrany u zdroje v praxi ochrany ŽP je obecně možnost využití ekologičtějších technologií. Jejich využívání by mělo vést ke snižování znečištění ŽP a tím by mělo podle mého názoru dojít především ke zlepšení životního prostředí a také k menší energetické náročnosti.

Mezi přímé projevy POZ při ochraně životního prostředí můžeme zařadit

⁴⁶ Z angl. „better safe than sorry“. SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 92.

⁴⁷ Z angl. „either cancer or care“. Srov. WILKINSON, John Alder and David a Ilona CHEYNE. *Environmental law and ethics*. Basingstoke: Macmillan, 1999. s.150.

⁴⁸ WILKINSON, John Alder and David a Ilona CHEYNE. *Environmental law and ethics*. Basingstoke: Macmillan, 1999. s.149.

⁴⁹ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 92.

např. používání ochranných filtrů při vypouštění škodlivých látek do ovzduší nebo také sběr separovaného odpadu namísto následného třídění odpadu na skládkách nebo ve specializovaných třídících odpadů.⁵⁰ Projevem POZ dále podle mého názoru může být čištění odpadních vod před jejich vypouštěním do vodních toků, které by mělo eliminovat následné ekonomicky nákladnější čištění vodního toku. Dále se jedná o omezení vypouštění znečišťujících látek do ovzduší při překročení limitů polétavého prachu.⁵¹

Princip ochrany u zdroje se projevuje také v oblasti regulace obchodování s ohroženými druhy podle CITES. Dle pravidel se na druhové seznamy zařazují i druhy, které přestože nejsou ve volné přírodě bezprostředně ohroženy vyhubením, jsou zaměnitelné s druhy přímo ohroženými a jsou jako takové předmětem předběžné kontroly v rámci mezinárodního obchodu.⁵²

Princip ochrany u zdroje se v jiných oblastech ochrany životního prostředí projevil také ve vztahu k WTO, kdy se v rámci jednání této mezinárodní organizace jednalo o nemoci šílených krav, šíření geneticky modifikovaných organismů a třeba také o skandál s dioxinem v Belgii.⁵³ Z mého šetření vyplývá, že princip ochrany u zdroje měl v těchto případech ten význam, že v kauze nemoci šílených krav byl zakázán vývoz tohoto zvířete a zároveň všech výrobků souvisejících s tímto živočišným druhem. To mělo za následek ochranu (nejen) životního prostředí přímo u zdroje

3.1.1 Význam principu ochrany u zdroje při ochraně ovzduší

Lze konstatovat, že princip ochrany u zdroje a jeho projevy najdeme ve všech oblastech lidských zájmů. Ve své práci se budu dále zabývat projevem principu ochrany u zdroje v oblasti ochrany ovzduší. Toto zaměření své diplomové práce jsem zvolila z několika důvodů. Patří k nim mimo aktuálnosti této problematiky také to, že od narození bydlím v Opavě a v poslední době je ovzduší v Moravskoslezském kraji ve velmi špatném stavu. Kromě místních zdrojů k tomuto stavu přispívá i znečišťování ovzduší na polské straně.

Ovzduší je plynný obal planety Země vyskytující se volně v prostoru. V případě znečištění ovzduší, je znečištění dalekosáhlé a přesahuje státní hranice. Znečištění ovzduší se projevuje především v podobě klimatických změn a ztenčování ozónové vrstvy, což má vliv

⁵⁰ Ochrana šrodoowiska – samorzady. *Polska v UE* [online]. 2010 [cit. 2012-01-11]. Dostupné z:

http://polskawue.gov.pl/files/informacje_o_ue/Warto_wiedziac/ochrona_srodowiska_samorzady.pdf

⁵¹ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

⁵² PRINCIPY PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY. In: STEJSKAL, Vojtěch. *Dny práva – 2010 – Days of Law* [online]. 2010 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_\(4477\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_(4477).pdf)

⁵³ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 92.

na celou planetu.⁵⁴

Ovzduší je společné pro celé lidstvo a podle mého názoru je například na rozdíl od vody či půdy zpětně nemožné jej zpětně vyčistit. Ovzduší nelze zachytávat záchytnými stěnami, jak je tomu v případě znečištění vodních toků či jej nelze odtěžit jako je tomu u sanace kontaminované zeminy.

Princip ochrany u zdroje ve vztahu k ochraně ovzduší je jedním z nejdůležitějších principů, který se vztahuje k jeho ochraně. Vztah POZ k ochraně ovzduší bude předmětem dalších částí mé práce.

3.2 Princip ochrany u zdroje v právu EU

Jak bylo uvedeno již v úvodní kapitole, problematika ochrany životního prostředí byla v rámci EU (tehdejšího ES) řešena od 70. let 20. století a tím se v Evropské unii řadí k nejmladším politikám.⁵⁵ Politika ochrany ŽP je spojena se vstupem Velké Británie, Irska a Dánska do ES. Po vstupu těchto bylo na prvním jednání hlav všech států tehdejšího ES rozhodnuto o nutnosti přijetí opatření na ochranu ŽP a požádáno o vytvoření střednědobých akčních programů.⁵⁶ Od roku 1973 je politika životního prostředí prováděna prostřednictvím střednědobých akčních programů. První právně závazný nástroj v oblasti životního prostředí byl přijat na základě čl. 94 a čl. 308 Smlouvy.⁵⁷

Nový význam environmentální politiky se datuje od přijetí Jednotného evropského aktu (dále také „JEA“), ve kterém bylo stanoveno mj. také to, že požadavky ochrany ŽP mají být zahrnuty do veškerých činností Evropských společenství.⁵⁸

Vztah mezi právní úpravou EU a členských států je založen na několika tezích, mezi které se řadí nadřazenost práva EU nad právem vnitrostátním v případě regulace stejné problematiky. Dále se jedná o neaplikovatelnost právních předpisů v případě jejich rozporu s právem EU a zákaz přijímání nových vnitrostátních právních předpisů, které by byly v rozporu s právem EU. Vnitrostátní orgány pak mají povinnost aplikovat normy práva EU a vykládat právo tak, aby odpovídalo právu EU.⁵⁹

Význam pro POZ je ten, že v případě přijetí přísnějších předpisů upravujících aplikaci

⁵⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. marg. č.881.

⁵⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.10-11.

⁵⁶ KRÄMER, Ludwig. *EU environmental law*. 7th ed. London: Sweet&Maxwell, 2012.; s. 4.

⁵⁷ Články 115 a 352 SFEU. Viz KRÄMER, Ludwig. *EU environmental law*. 7th ed. London: Sweet&Maxwell, 2012.; s. 4.

⁵⁸ TOMŠÍK, Karel. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. Vyd. 5. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2011, s.85.

⁵⁹ Právní zásada *lex posterior derogat priori* se ve vztahu práva EU a členských států neuplatní.; viz KRUŽÍKOVÁ, Eva, Eva ADAMOVÁ a Jan KOMÁREK. *Právo životního prostředí Evropských společenství: praktický průvodce*. Praha: Linde, 2003, s 29-30.

ochrany u zdroje na půdě EU musí být tato právní úprava respektována všemi členskými státy. Princip ochrany u zdroje tak bude respektován minimálně v rozsahu stanoveném EU.

Za účelem dosažení cílů politiky životního prostředí, které jsou vyjmenovány v odst. 1 čl. 191 SFEU⁶⁰, je nutno zmínit institucionální aktéry, podílející se na ochraně životního prostředí. Mezi tyto aktéry řadíme Evropskou komisi, blíže pak Generální ředitelství pro životní prostředí a Generální ředitelství pro boj s klimatickými změnami. V rámci Rady EU je jednou z formací Rada pro životní prostředí. O otázkách ŽP rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou v řádném legislativním postupu, tedy spolurozhodováním Rady s Evropským parlamentem za konzultace Hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů. V Evropském parlamentu je pak organizován Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin. Důležitým aktérem ochrany ŽP je Evropská agentura pro životní prostředí, která sídlí v Kodani. Jejím úkolem je zpracování analýz nejnovějších trendů vývoje životního prostředí.⁶¹

V odst. 3 čl. 191 SFEU je pak uvedeno k jakým zásadám EU při tvorbě politiky ŽP přihlédne. Jedná se o přihlédnutí k:

- *dostupným vědeckým a technickým údajům,*
- *podmínkám životního prostředí v různých regionech Unie,*
- *možnému prospěchu a nákladům plynoucím z činnosti nebo nečinnosti a*
- *hospodářskému a sociálnímu rozvoji Unie jako celku a vyváženému rozvoji jejích regionů.*

Myslím si, že význam pro POZ má především přihlédnutí k dostupným vědeckým a technickým údajům. Právě dostupné vědecké a technické údaje jsou v případě uplatňování principu ochrany u zdroje velice podstatné, a to proto, že na základě nejnovějších a nelepších technologií může být životní prostředí chráněno přímo u zdroje na co nejvyšší úrovni.

3.2.1 Primární právo

K prvním náznakům vedoucím k přípravě konkrétních opatření řešících otázky ochrany životního prostředí došlo v rámci ES v 80. letech 20. století, kdy byl tento krok učiněn v souvislosti se vstupem Velké Británie, Irsko a Dánska (viz výše) do ES a také pod vlivem první konference OSN v roce 1972, která se zabývala problematikou ochrany životního prostředí.

⁶⁰ Dle ustanovení čl. 191 SFEU přispívá politika EU ke sledování cílů: zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí; ochrana lidského zdraví; uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů; podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.

⁶¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s.166-167.

Komise následně zahájila aktivity v oblasti životního prostředí prostřednictvím akčních programů, první tzv. Evropský akční program byl vyhlášen na období 1973-1976. Dosud bylo vyhlášeno celkem šest akčních programů.⁶² V současné době je připravován v pořadí již sedmý akční program. Blíže v podkapitole týkající se koncepčních pramenů.

Jak bylo také uvedeno výše, bylo začlenění environmentální politiky do primárního práva provedeno přijetím JEA změnou Smlouvy o EHS. Do Smlouvy byl vložen čl. 100a, ve kterém bylo stanoveno, že Komise bude ve svých návrzích týkajících se mimo jiné ochrany životního prostředí vycházet z vysoké úrovně ochrany.

Dále byla do Smluv Jednotným evropským aktem vložena samostatná Hlava VII týkající se životního prostředí. V této části byly zakotveny principy politiky životního prostředí ES. V článku 130, písm. r byla zakotvena činnost ES k zajištění ochrany a zlepšování kvality ŽP. A také šetrné a racionální využívání přírodních zdrojů. Činnost ES v této oblasti má být založena na principech prevence, na zásadě „znečišťovatel platí“ a především pak na zásadě „nápravy škod přímo u zdroje znečištění“.

Přijetím SFEU s ohledem na hlasování v oblasti politiky ŽP nedošlo k výraznějším změnám.⁶³ A to vzhledem k tomu, že hlasování kvalifikovanou většinou namísto jednomyslnosti v Radě zavedla v oblasti environmentální politiky již Smlouva o EU a mechanismus spolurozhodování byl zaveden během následné revize – Amsterodamské smlouvy.⁶⁴

Nyní využívá EU v oblasti ochrany životního prostředí legislativních nástrojů, jež jí poskytuje primární právo.⁶⁵ Dle současného platného primárního práva je oblast životního prostředí upravena v samostatné hlavě věnované životnímu prostředí, hlavě XX Smlouvy (Životní prostředí).

V úvodu SFEU (čl. 4) je stanoveno, že životní prostředí náleží mezi oblasti, v nichž se uplatňuje sdílená pravomoc Unie a členských států.⁶⁶ Z tohoto vyplývá, že v oblasti ochrany ŽP je k přijímání závazných právních aktů oprávněna EU i členské státy. Zde jsou uplatňovány principy subsidiarity a proporcionality. Platí zde, že členské státy mohou vykonávat své pravomoci pouze do té míry, do jaké EU nemá nebo se rozhodla nevykonávat

⁶² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s.11-14.

⁶³ V tomto ohledu lze pouze konstatovat, že posílil Evropský parlament. Evropský parlament nyní může i v oblastech, v nichž se uplatňuje zvláštní legislativní postup, spolurozhodovat, pokud o tom Rada na návrh Komise a po konzultaci s ním a s příslušnými poradními orgány jednomyslně rozhodne.

⁶⁴ Komparace příslušných ustanovení JEA, Smlouvy o EU, Amsterodamské smlouvy a SFEU.

⁶⁵ Jedná se o nařízení, směrnice a rozhodnutí dle článků 288 a 289 SFEU.

⁶⁶ KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

své pravomoci.⁶⁷

Velice důležitým článkem pro princip ochrany u zdroje je čl. 191 SFEU, kde je stanoveno: „*Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena...na odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje...*“. Tímto ustanovením je v současné době na evropské úrovni zakotven POZ. Zakotvením principu ochrany u zdroje ve Smlouvě o fungování EU je vyjádřena jeho důležitost v rámci ochrany životního prostředí.⁶⁸

Na základě ustanovení čl. 193 SFEU je umožněno stanovit přísnější ochranná opatření. Ta ovšem musí být v souladu se Smlouvami a podléhají také oznámení EK. Výše uvedené ustanovení smlouvy je pro POZ velice důležité, a to především proto, že právě stanovením přísnějších ochranných opatření je dosahováno vyšší úrovně ochrany znečištění ŽP přímo u zdroje znečištění. Na základě tohoto procesu tedy může docházet ke stanovení přísnějších limitů pro vypouštění znečišťujících látek do ovzduší, vod aj.

Princip ochrany u zdroje je od poloviny 90.let 20.století aplikován ve stále více oblastech, a to jak v mezinárodním právu, tak současně také v právu Evropských společenství, potažmo v právu EU a národních státech.⁶⁹

Dle M. Damohorského je princip ochrany u zdroje v právním prostředí EU spíše teoretickým přístupem bez širšího praktického využití. A není možné jej aplikovat doslovně, protože „*jeho důsledné používání v praxi by mohlo způsobit velké obtíže*“. Svě tvrzení M. Damohorský opírá o příklad automobilové dopravy, kdy by v případě důsledné aplikace POZ musela být přijata restriktivní opatření týkající se omezení automobilové dopravy.⁷⁰

Uvedené tvrzení není nepravdivé. Důslednou aplikací POZ by podle mého názoru na planetě nesměly být vykonávány žádné neekologické činnosti a pokud by současné neekologické činnosti byly prováděny, musely by být vypracovány nové výrobní procesy, což by vyžadovalo dlouhodobý a nákladný výzkum. V tomto důsledku by v katastrofickém scénáři mohlo dojít k (po)zastavení rozvoje Země. Myslím si ale, že v případě, kdy by princip ochrany u zdroje nebyl při ochraně ŽP aplikován alespoň v současné míře, byl by rozsah znečištění ŽP větší.

⁶⁷ Rozdělení pravomocí v Evropské unii. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0020_cs.htm

⁶⁸ Ačkoli je v SFEU stanoveno také to, že v případě harmonizace této oblasti je uplatňována tzv. ochranná doložka, na základě které jsou členské státy zmocněny přijmout z mimoekonomických důvodů ochrany ŽP dočasná opatření, musí tato opatření podléhat kontrolnímu procesu ze strany EU.

⁶⁹ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 95.

⁷⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. s. 164.

3.2.2 Sekundární právo

Do sekundárního práva EU řadíme nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučující stanoviska a doporučení. Pro oblast ochrany životního prostředí je z pramenů sekundárního práva významnější směrnice.⁷¹

Rozhodnutí je individuální právní akt, je tedy adresováno konkrétním adresátům a s nařízením má společné to, že pro adresáty je závazné v celém svém rozsahu.⁷² Rozhodnutí upravuje čl. 299 SFEU. Předmětem rozhodnutí v oblasti environmentálního práva může být např. ratifikace smlouvy o ŽP nebo stanovení detailů pro provedení určité směrnice, popř. nařízení.⁷³ Stanoviska (právní úprava – č. 294/7 SFEU) a doporučení (právní úprava – čl. 292 SFEU) pak řadíme k právně nezávazným aktům.

Rozdíl mezi nařízením a směrnicí je především ten, že nařízení má dle čl. 288 SFEU „obecnou závaznost“, jde tedy o obecně závazný normativní akt a můžeme říci, že se podobá vnitrostátnímu zákonu – upravuje konkrétní skutkové situace pro abstraktní adresáty. Nařízení je závazné ve všech svých částech a přímo použitelné v každém členském státě.⁷⁴ Nařízení nejsou pro environmentální právo EU typická.⁷⁵

Směrnice je pak „specifický nástroj harmonizace“, který je užíván zejména v oblastech, kde má EU nevýlučné pravomoci.⁷⁶ Smyslem přijetí směrnice je stanovit cíl, kterého má být dosaženo. Adresátem směrnice je členský stát EU a volba formy a metody k dosažení stanovených cílů je ponechána na vnitrostátních orgánech.⁷⁷ Dle M. Damohorského vykazují směrnice v oblasti ochrany ŽP oproti směrnícím přijímaným v jiných oblastech práva znaky větší obecnosti. Jejich obsahem tak bývají rámcová vymezení a základní požadavky na úpravu.

Příkladem významné právní úpravy ochrany ŽP posledních let je tzv. klimaticko-energetický balíček. V tomto předpise jsou obsaženy směrnice o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů, směrnice modifikující systém obchodování s emisními povolenkami,

⁷¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s.140-145.

⁷² SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 93. Beckovy mezioborové učebnice.

⁷³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s.140-145.

⁷⁴ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 91. Beckovy mezioborové učebnice.

⁷⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s.140-145.

⁷⁶ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 91. Beckovy mezioborové učebnice.

⁷⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s.140-145.

směrnice o geologickém ukládání oxidu uhličitého a dále pak rozhodnutí týkající se úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů o 30% v rámci EU do roku 2020.⁷⁸

Pro princip ochrany u zdroje jsou velice důležité především tyto směrnice:

- Rámcová směrnice o kvalitě ovzduší č. 1996/62/ES ze dne 26. září 1996, o posuzování a řízení kvality vnějšího ovzduší
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/76/ES ze dne 4. prosince 2000, o spalování odpadů,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/80/ES ze dne 23. října 2001, o omezení emisí některých znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení.
- Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2001/81/ES ze dne 23. října 2001, o národních emisních stropích pro některé znečišťující látky,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES ze dne 21. května 2008, o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/29/ES ze dne 23. dubna 2009, o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů
- Směrnice Evropského parlamentu 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009, modifikující systém obchodování s emisními povolenkami
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/31/ES ze dne 23. dubna 2009, o geologickém ukládání oxidu uhličitého

Významná nařízení:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 166/2006/ES ze dne 18. ledna 2006, kterým se zřizuje evropský registr úniku a přenosů znečišťujících látek,
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 614/2007/ES ze dne 23. května 2007 o finančním nástroji pro životní prostředí (LIFE+).

V sekundárních předpisech EU nebývají zpravidla stanoveny podrobnosti, týkající se sankce za porušení předpisu. Soudním dvorem EU bylo v této věci judikováno, že přijímání vnitrostátních sankcí má být přiměřené odpovídat sankcím ukládaným v obdobných případech na základě vnitrostátních předpisů.⁷⁹

⁷⁸ KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

⁷⁹ KOŠIČIAROVÁ, Soňa. *EC environmental law*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 22.

3.2.3 Koncepční nástroje ochrany

V právu EU se kromě výše uvedených právních nástrojů objevují ještě další (netypické) právní akty, mezi které můžeme zařadit programy, akční plány, bílé knihy, usnesení, sdělení, zápisy a prohlášení.⁸⁰

Vzhledem k povaze práva ŽP hrají koncepční neboli politické nástroje ochrany velkou roli, a to především v oblasti formulování a uskutečňování požadavků ochrany ŽP. Tyto nástroje bývají častokrát předstupněm následné právní úpravy.⁸¹

Akční programy jsou přijímány od konce 70. let jako odezva na fakt, že zakládající Smlouvy o ochraně ŽP nehovořily. I po přijetí JEA byl institut akčních programů zachován. Akční programy ochrany ŽP jsou přijímány spolurozhodováním Rady a EP. Rámcový obsah akčních programů je zakotven v ustanovení čl. 192, odst. 3 SFEU.

Akční program je uceleným souborem cílů a aktivit na období několika let. Poslední (v pořadí 6.) akční program pro ochranu ŽP byl přijat na období let 2002 až 2012 a byl schválen v červenci roku 2002.⁸² Tento program je významný také proto, že během jeho trvání přistoupilo k EU 12 nových států. Program se tak stal jakýmsi zastřešujícím rámcem pro politiku životního prostředí a sloužil (a doteď slouží) také jako vodítko pro (staré, ale především nové) členské státy a jejich orgány při obhajování politiky ŽP proti politickým požadavkům. Dle některých názorů se nedostatkem tohoto akčního programu zdá být nedostatečné provádění a prosazování právních předpisů na ochranu ŽP v členských státech.⁸³

Formou svého přijetí oproti předchozím akčním programům obsahuje 6. akční program ŽP právně závazná ustanovení. To souvisí s tím, že byl přijat dle nynějšího čl. 192, odst. 3 SFEU.⁸⁴ Jak bylo uvedeno výše (k sekundárním pramenům práva EU) patří i rozhodnutí, jakožto individuální právní akt. Rozhodnutí zavazuje adresáty v celém svém rozsahu – od přijetí Lisabonské smlouvy mít adresáty již nemusí, pak má obecnou

⁸⁰ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 94. Beckovy mezioborové učebnice.

⁸¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s.149-150.

⁸² Šestý akční program byl přijat jako ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 1600/2002/ES ze dne 22. července 2002 o šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí. EU se zamýšlí, jak přecházet ničení přírody. *Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii* [online]. 2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/zivotni_prostredi/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-zivotni_prostredi-eu_se_zamysli_jak_predchazet_niceni.html

⁸³ *Final assessment of the 6th Environment Action Program* shows progress in environment policy – but with shortfalls in implementation. 2011. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-996_en.htm

⁸⁴ Původní čl. 175, odst. 3 SEU stanovil, že akční programy jsou přijímány jakožto společné rozhodnutí Rady a Evropského parlamentu.

působnost.⁸⁵ M. Damohorský ve své publikaci uvedl názor týkající se pochybností o tom, jak opatření předvídané v akčním programu může zavázat Komisi k podání konkrétního návrhu. Zároveň ale uvádí, že právní závaznost zvýšil politický tlak na EK k podání konkrétního návrhu právního předpisu v této oblasti.⁸⁶ V tomto ohledu si myslím, že do budoucna je právní závaznost akčních programů v oblasti ŽP velice důležité, a to také s ohledem na princip ochrany u zdroje.

Ze závěrů Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů se Závěrečným hodnocením 6. akčního programu Společenství pro životní prostředí vyplývá, že „během období trvání programu se právní předpisy v oblasti životního prostředí konsolidovaly a byly doplněny tak, že nyní pokrývají téměř všechny oblasti životního prostředí... Jelikož byl tento program přijat postupem spolurozhodování, zúčastněné strany mu připisují více legitimacy, což je rovněž povzbudilo, aby následné návrhy politik vzaly lépe za své. Ale projevují se též nedostatky a omezení. Zařazením cílů do akčního programu pro životní prostředí se totiž nezaručuje, že se jimi členské státy skutečně cítí být vázány.“⁸⁷ Z tohoto sdělení vyplývá také to, že některé cíle byly stanoveny příliš ambiciózně a bylo tedy obtížné jich dosáhnout. Jedná se například o cíl dosažení 12% podílu energie z obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energie do roku 2010. S hospodářským růstem je úzce spjato zvyšování emisí skleníkových plynů v odvětví dopravy.

V červnu roku 2012 byl přijat závěr Rady pro ŽP, který nastiňuje očekávaný vývoj pro programovací období 2014-2020. V závěrech Rady pro ŽP o stanovení rámce pro 7. akční program pro životní prostředí⁸⁸ je stanoveno, že s důrazem na čl. 191 SFEU bude tento program mimo jiného zaměřen na to, že škody na životním prostředí by přednostně měly být napraveny u zdroje a v souladu s čl. 3 SEU, kdy má být jakýkoli plán zaměřen na vysokou úroveň ochrany a také zlepšení kvality ŽP. To je pro princip ochrany u zdroje velice důležité, především pak pro jeho další význam a uplatňování jako možného obecného principu právního.

⁸⁵ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 93. Beckovy mezioborové učebnice.

⁸⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s.14..

⁸⁷ *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Akční program Společenství pro životní prostředí - Závěrečné hodnocení*. 2011. [cit. 2012-11-18] Dostupné z:

http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/com_2011_531/cs.pdf

⁸⁸ Blíže viz. *Conclusions on setting the framework for a Seventh EU Environment Action Programme*.

Luxembourg, 2012. [cit. 2012-11-18] Dostupné z:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/130788.pdf

Význam principu ochrany u zdroje je obsažen také ve Sdělení Komise týkajícím se závěrečného hodnocení 6. akčního programu, kde je v části 5 – „Budoucí výzvy“ stanoveno, že: „*Hlavní a zásadní výzvou pro budoucí politiku životního prostředí je, abychom od nápravy škod pokročili k předcházení škodám a abychom napomohli další integraci životního prostředí do všech příslušných politik. V této souvislosti by dlouhodobější vize poskytla pocit jistoty ohledně zaměření politiky, aniž by ohrozila potřebu reagovat průběžně na měnící se okolnosti.*“⁸⁹

Výše uvedené konstatování ze Sdělení Komise je pro uplatňování principu u zdroje velice důležité, a to zejména z toho důvodu, že záměrem EU by mělo být předcházení škod. Princip u zdroje by tak získal na důležitosti. S tímto je ale z mého pohledu spojeno také mnoho finančních výdajů. Po přijetí 7. akčního programu bude výše uvedená citace buď zakotvena nebo může být dle aktuální situace pozměněna.

Na začátku roku 2013 bylo vydáno stanovisko Hospodářského a sociálního výboru – Na cestě k 7. akčnímu programu pro životní prostředí: lepší uplatňování environmentálního práva EU.⁹⁰

Problematika ochrany ovzduší byla na jednání formace Rady pro životní prostředí značně diskutována, především pak s ní spojené začlenění střednědobých a dlouhodobých závazků a cílů. Tento akční program by měl být propojen se strategií Evropa 2020.⁹¹

Kromě víceletých akčních programů jsou „hybateli“ evropské legislativy ŽP zelené a bílé knihy, které vydává Evropská Komise. Rozdíl mezi bílou (angl. White Paper) a zelenou knihou (angl. Green Paper) je ten, že v bílé knize EK navrhuje činnosti EU v dané oblasti. Poté, co Rada schválí bílou knihu, může se z ní stát akční program (např. Šestý akční program pro životní prostředí). Bílá kniha obsahuje konkretizované návrhy na uskutečňování určitých akcí. Bílá kniha může navazovat na zelenou knihu. Cílem tvorby zelených knih je zahájení procesu konzultací na evropské úrovni.⁹²

⁸⁹ *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Akční program Společenství pro životní prostředí - Závěrečné hodnocení.* 2011. [cit. 2012-11-18] Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/com_2011_531/cs.pdf

⁹⁰ Blíže: *Stanovisko Hospodářského a sociálního výboru: Na cestě k 7. akčnímu programu pro životní prostředí: lepší uplatňování environmentálního práva EU.* 2013. [cit. 2013-02-18] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:017:0030:0036:CS:PDF>

⁹¹ Jak bude EU chránit životní prostředí. *Stále zastoupení České republiky při Evropské unii* [online]. 2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/zivotni_prostredi/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-zivotni_prostredi-jak_bude_eu_chranit_zivotni_prostredi.html

⁹² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.165.

V roce 2007 byla Komisí zveřejněna Zelená kniha k problematice adaptací na změnu klimatu. Tato kniha se zabývá dopady změny klimatu a implementací adaptačních opatření do domácích a zahraničních politik na evropské, národní, regionální a lokální úrovni. Je zde vyjádřen cíl koordinované výměny výsledků výzkumu a zkušeností. Na základě připomínek členských států a nezávislých organizací byla Komisí vydána Bílá kniha „Cesta k evropskému programu adaptace na změnu klimatu“. Členské státy se shodly na výrazném omezení globálních emisí skleníkových plynů a na zavedení opatření ke zmírnění negativních dopadů na změnu klimatu.⁹³

Za další prostředky vyjádření ochrany u zdroje v nezávazných projevech ze strany EU můžeme považovat udělování ekologické značky (eco-labelling), druhou formou může být tzv. ekologický audit.⁹⁴

3.3 Princip ochrany u zdroje v právu ČR

Pokud srovnáme politiky ochrany životního prostředí ve vyspělých zemích s ekologickou politikou ČR, lze najít výhody a nevýhody v každé z nich.

Politika na ochranu životního prostředí v České republice má relativně krátkou historii.⁹⁵ Současná politika na ochranu životního prostředí je založena na moderních demokratických principech, které jsou zakotveny především v Ústavě ČR a v Listině základních práv a svobod.⁹⁶

Politika na ochranu životního prostředí je v ČR řízená vládními institucemi a vychází z centrálně stanovených limitů pro znečišťující látky. Při vytváření ekologické legislativy ČR byly zohledněny modely a zkušenosti s vytvářením a aplikací ekologické legislativy ve státech EU. V České republice je aplikován tradiční model, kdy jsou vybírány poplatky za znečišťování životního prostředí.⁹⁷ Poplatky jsou navíc doplněny progresivním systémem sankcí a pokut (např. i za opožděné platby). Užívají se také nástroje finanční stimulace, což znamená, že v případě, že znečišťovatel začne budovat zařízení na ochranu ŽP (např. filtrační či odprašovací zařízení), pak platí pouze část poplatků za znečištění.⁹⁸

⁹³ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

⁹⁴ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

⁹⁵ Blíže 1. kapitola této práce.

⁹⁶ Jedná se především o čl. 7 Ústavy, kde je zakotven princip odpovědnosti státu za ŽP a čl. 35 Listiny základních práv a svobod, kde je zaručeno právo na příznivé životní prostředí. K ochraně ŽP se vztahuje také čl. 14 Listiny.

⁹⁷ V oblasti ochrany ovzduší je možno uvést v části páté (Opatření k nápravě a správní delikty) zákona o ochraně ovzduší - § 22 a násl.

⁹⁸ NEUŽIL, Martin. Legislativa životního prostředí. In: *Spirac Soraco* [online]. 2008 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/AA54B8AF1F813BD7C1256FC00040D54E/\\$file/e-0401.htm](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/AA54B8AF1F813BD7C1256FC00040D54E/$file/e-0401.htm)

Státní politika životního prostředí České republiky na léta 2012-2020 byla přijata vládou ČR v lednu roku 2013. Tento dokument rámcově směřuje k zajištění zdravého a kvalitního ŽP. Má být přispěno k efektivnímu využívání zdrojů a rovněž k přispění minimalizace negativních dopadů na ŽP, včetně dopadů přesahujících státní hranice. Cílem je snižování škodlivých částic z ovzduší, k čemuž má pomoci pokračování v některých dotačních programech. Jedním z nich je program na výměnu kotlů v domácnostech.⁹⁹

I když je ekologická legislativa v ČR relativně „mladá“, je možné říci, že bylo dosaženo základního cíle, kterým je snižovat znečištění všech složek životního prostředí.¹⁰⁰ Stav ŽP v současné době je dle mého subjektivního názoru ve srovnání se stavem před 10 lety o poznání lepší, a to také zásluhou obyvatel ČR, kteří se na zlepšení stavu ŽP značnou mírou podílejí, zejména pak svým odpovědnějším chováním.

Pro ochranu přírody v platném znění právních předpisů v užším slova smyslu lze dle názoru V. Stejskala vysledovat charakteristické právní principy, mezi které mimo jiné patří i uplatňování principu prevence, resp. ochrany u zdroje při ochraně přírody – celá řada předpisů v oblasti ochrany přírody vyjadřuje obecné principy práva životního prostředí, principy prevence a POZ.¹⁰¹

3.3.1 Vyjádření principu ochrany u zdroje v právním řádu České republiky

V právním řádu ČR princip ochrany u zdroje znečištění nalezneme ve více právních předpisech ochrany životního prostředí s právní silou zákona. Pro potřeby této práce uvedu pouze několik, podle mého názoru pro práci nebo jinak, důležitých zákonů.

Zákon o životním prostředí¹⁰² zakotvuje podle mého mínění princip ochrany u zdroje v § 13, kde je uvedeno následující: *„Lze-li se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že hrozí nebezpečí nevratného nebo závažného poškození životního prostředí, nesmí být pochybnost o tom, že k takovému poškození skutečně dojde, důvodem pro odklad opatření, jež mají poškození zabránit.“* Tímto je vyjádřeno, že princip ochrany u zdroje je společný pro všechny složky životního prostředí. Na základě tohoto zakotvení POZ by všechny složky ŽP měly být chráněny bez rozdílu a mělo by se tak předcházet poškození ŽP ve všech jeho součástech. Dále je v tomto zákoně doslovně stanoveno: *„Každý je povinen, především opatřeními přímo u zdroje, předcházet znečišťování nebo poškozování životního*

⁹⁹ Vláda schválila politiku životního prostředí do roku 2020. *EnviWeb* [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/clanek/polit/94353/vlada-schvalila-politiku-zivotniho-prostredi-do-roku-2020>

¹⁰⁰ NEUŽIL, Martin. Legislativa životního prostředí. In: *Spirac Soraco* [online]. 2008 [cit. 2013-04-23].

Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/AA54B8AF1F813BD7C1256FC00040D54E/\\$file/e-0401.htm](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/AA54B8AF1F813BD7C1256FC00040D54E/$file/e-0401.htm)

¹⁰¹ PRINCIPY PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY. In: STEJSKAL, Vojtěch. *Dny práva – 2010 – Days of Law* [online]. 2010 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_\(4477\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_(4477).pdf)

¹⁰² Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí.“

V odvětvových zákonech na ochranu životního prostředí je POZ podle mého mínění zakotven v zákoně o ochraně ovzduší¹⁰³ Zde je v § 1 definováno, že „*Ochranou ovzduší se rozumí předcházení znečišťování ovzduší a snižování úrovně znečišťování tak, aby byla omezena rizika pro lidské zdraví způsobená znečištěním ovzduší, snížení zátěže životního prostředí látkami vnášenými do ovzduší a poškozujícími ekosystémy a vytvoření předpokladů pro regeneraci složek životního prostředí postižených v důsledku znečištění ovzduší.*“ Jedná se tak o zakotvení ochrany ovzduší, které se týká ochrany ovzduší v souladu také se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/34/ES ze dne 22. června 1998 o postupu při poskytování informací v oblasti technických norem a předpisů a pravidel pro služby informační společnosti.¹⁰⁴

Dále jde o zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě, ve znění pozdějších předpisů, kde je v odst. 1 §3 stanoveno „*Provozovatel musí předcházet vzniku ekologické újmy a v rozsahu stanoveném tímto zákonem přijímat preventivní opatření. Provozovatel, který svou provozní činností způsobí ekologickou újmu, musí v rozsahu stanoveném tímto zákonem přijímat nápravná opatření.*“ Tímto ustanovením zákona je zakotven fakt, že v případě bezprostředně hrozící ekologické újmy je provozovatel, který tuto potenciální škodu způsobil, povinen uskutečnit nezbytná opatření vedoucí k odstranění této hrozby.¹⁰⁵

¹⁰³ Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴ Blíže odst. 4 § 1 tohoto zákona.

¹⁰⁵ STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmy a její nápravě s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. podle právního stavu platného k 1.2. 2009. Praha: Leges, 2009, s. 75. Edice Komentátor.

4 Projevy principu ochrany u zdroje na příkladech

Princip ochrany u zdroje se ve skutečnosti projevuje několika způsoby, přičemž všechny z nich jsou založeny na jednotném základu – ochrany životního prostředí přímo u zdroje znečištění. Pro diplomovou práci jsem vybrala několik projevů principu ochrany u zdroje a ty představím. Jedná se o tyto projevy:

- systém prodeje emisních povolenek (systém EU v prostředí ČR),
- Integrovaný registr znečišťování životního prostředí (ČR),
- omezení výroby a dopravy v období nadměru zvýšených hodnot polétavých prachových částic ve vzduchu (MSK).

4.1 Obchodování s emisními povolenkami

Rozvoj průmyslu a využívání fosilních paliv v dopravě, domácnostech a průmyslu představuje pro ŽP velký nápor, které není schopno absorbovat, teplota atmosféry tak neodvratně stoupá.¹⁰⁶ V důsledku těchto skutečností vznikla zajisté potřeba začít tuto situaci řešit.

Jak je uvedeno také v jiné části této práce, je tato problematika řešena v rámci Rámcové úmluvy OSN o klimatických změnách a k ní přijatém protokolu. EU k těmto dokumentům přistoupila a zavázala se tak snížit emise skleníkových plynů o 8% v letech 2008-2012 oproti roku 1990. K dosažení stanoveného cíle přijala EK Evropský program pro změnu klimatu. V rámci programu probíhá spolupráce s velkými znečišťovateli ovzduší. Společnou snahou je nalezení ekonomicky efektivních opatření, která povedou k udržení světové teploty, přičemž maximální možné zvýšení teploty je o 2°C.¹⁰⁷

Základem pro toto jednání je Rámcová úmluva OSN. O Úmluvě, Kjótském protokolu, jejich přijetí a dalších souvislostech je blíže pojednáno v podkapitole Rámcová úmluva na ochranu klimatu. V této podkapitole se budu věnovat flexibilním mechanismům (blíže pak systému prodeje emisních povolenek) vyplývajících z této Úmluvy a k ní přijatého protokolu.

Součástí Kjótského protokolu jsou tzv. flexibilní mechanismy, jejichž cílem je: „*minimalizace nákladů při maximálním efektu snížení emisí.*“¹⁰⁸ V rámci flexibilních mechanismů je povoleno, aby průmyslové státy snížily emise na území jiných

¹⁰⁶ Ochrana ovzduší. MAČALA, Jozef a Vladimír SMRŽ. *Hornická geologická fakulta VŠB-TU Ostrava* [online]. 2009 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/okruhy/546/studijni-materialy/EV-modul5.pdf>

¹⁰⁷ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

¹⁰⁸ *Flexibilní mechanismy Kjótského protokolu* [online]. 2009 [cit. 2012-10-09]. Btg carbon consultancy. Dostupné z: <http://www.carbonconsultancy.com/cz/flexmech.php>

(neprůmyslových) států nebo naopak od států, které tolik emisních plynů do ovzduší nevypouštějí, jejich limity odkoupily.¹⁰⁹ Logicky je podle mého mínění snazší snížit větší množství emisí v méně vyspělých zemích, kde není tak rozvinutý průmysl a související technologie, než snížit stejný objem vypouštěných látek v rozvinutých státech.

Mezi flexibilní mechanismy řadíme: mezinárodní obchod s povolenkami, mechanismus čistého rozvoje a společnou realizaci.¹¹⁰ Základní funkcí těchto mechanismů je usnadnění plnění závazků vyplývajících z protokolu za užití co nejnižších nákladů. Systém flexibilních mechanismů společně vytváří mezinárodní uhlíkový trh.

Ekonomický nástroj, kterým je obchodování s emisemi¹¹¹ považuji za jeden z průlomových a nejprůhlednějších z nástrojů v oblasti ŽP. Jedná se o ekonomický nástroj, jehož principem je to, že každé smluvní straně protokolu jsou přiděleny maximální limity pro vypuštění škodlivin do ovzduší. Pokud některý ze států povolenou míru vypouštění látek do ovzduší nevyčerpá, má právo se zbývajících jednotkami obchodovat s ostatními smluvními stranami.¹¹² Dle článku 17 jsou v příloze B Kjótského protokolu uvedeny stanovené limity jednotlivých smluvních stran, kterých mají docílit.

Dalším nástrojem, který zavádí Kjótský protokol je tzv. mechanismus čistého rozvoje – čl. 12 protokolu. Princip tohoto opatření je následující: „*firma, místo aby snižovala emise ve své výrobě, si zaplatí snižování v rozvojové zemi, kde je to levnější. Příkladem projektů čistého rozvoje jsou např. investice do výstavby obnovitelných zdrojů energie, do inovace výrobních technologií, sázení stromů nebo např. spalování skládkového plynu*“.¹¹³ Jedná se především o investice do společností ve třetích zemích.

Se společně zaváděnými opatřeními bylo počítáno již v textu Úmluvy, kde bylo v čl. 4 uvedeno, že státy uvedené v dodatku 1 mohou zavádět opatření na snížení emisí v ovzduší společně s dalšími stranami. V reálu to vypadá tak, že investice investorské země jsou poskytovány na konkrétní projekt v hostitelské zemi. Emise, které jsou v rámci projektu uspořeny, se určí jako rozdíl v produkci emisí, a to scénáře projektového, kdy je projekt realizován a tzv. base line scénáře, který by byl v případě nerealizování projektu.¹¹⁴

¹⁰⁹ *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2007 [cit. 2011-10-08]. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě o změně klimatu. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

¹¹⁰ Co přináší Kjótský protokol?. *Ekolist.cz* [online]. 2005 [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>

¹¹¹ Angl. Emission Trading

¹¹² Co přináší Kjótský protokol?. *Ekolist.cz* [online]. 2005 [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>

¹¹³ *Změna klimatu* [online]. 2008 [cit. 2011-04-06]. Mezinárodní klimatické vyjednávání. Dostupné z WWW: <<http://www.zmenaklimatu.cz/mezinarodni-umluvy.html>>.

¹¹⁴ Co přináší Kjótský protokol?. *Ekolist.cz* [online]. 2005 [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>

V prosinci 2009 se v Kodani konala konference o klimatických změnách. Přední představitelé států se shodli na nutnosti: „*společného a dlouhodobého postupu při probíhající změně klimatu.*“¹¹⁵ Výsledkem jednání byla Kodaňská dohoda, která stanovila pro smluvní strany ambiciózní cíle, ale nebyla formálně přijata podle klimatické konvence OSN.

Dle názoru M. Damohorského se v případě přijetí Kjótského protokolu jedná o velice špatné a kompromisní řešení problémů, které vedou ke globálnímu oteplování.¹¹⁶ Toto je všeobecně diskutabilní tvrzení. Podle mého mínění bylo přijetí protokolu dobrým krokem k nastolení tendence snižování emisí v ovzduší. Tvrzení M. Damohorského může být v běhu času považováno např. za jedno z prvních správných tvrzení nebo naopak za naprosto nerelevantní názor.

4.1.1 Mechanismus obchodování s emisními povolenkami

Základním kamenem politiky EU v oblasti změny klimatu je Evropský systém obchodování s emisemi. Vlády členských států EU stanovily limity množství CO₂, které je možno vypouštět do ovzduší. Toto množství je přerozděleno mezi velké zdroje, které vypouštějí velké množství emisí do ovzduší – jedná se např. o elektrárny a jiné energeticky náročné podniky. Tento systém byl spuštěn v roce 2005.¹¹⁷

Systém byl založen na základě směrnice EP a Rady č. 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství. Systém obchodování s emisemi (dále jen “EU ETS”) je založen na principech stanovených v Zelené knize o obchodování s emisemi skleníkových plynů, dále na Šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí a také v souladu s cíli Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a souvisejícím Kjótským protokolu.

Výše uvedená směrnice stanoví cíle a požadavky týkající se obchodování s emisními povolenkami. Ve směrnici je také uvedeno, že na jejím základě podpoří členské státy EU používání technologií, které účinněji využívají energii a které produkují méně emisí na jednotku výstupu.

Systém EU ETS je rozdělen na obchodovací období. Během prvního (2005-2007) a druhého období (2008-2012) byly v ČR emisní povolenky přidělovány bezplatně. Pro následující období (2013-2020) jsou po revizi příslušných směrnic nastavena odlišná pravidla – zásadním způsobem se mění další fungování EU ETS. V průběhu let budou

¹¹⁵ Informační centrum OSN v Praze [online]. 12.2.2010 [cit. 2012-07-05]. Klimatická změna: Jak dál po Kodani?. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1578>

¹¹⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.223.

¹¹⁷ Emissions Trading System (EU ETS). *European Commission: Climate Action* [online]. 2012 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/index_en.htm

postupně navyšované povolenky prodávané v aukci. Pro výrobce elektřiny budou aukce na stoprocentní úrovni již od roku 2013.¹¹⁸

V rámci systému existuje silný finanční stimul ke snížení emisí. Podniky, které vypouštějí méně CO₂, než je jim stanoveno, mohou nevyužité znečištění prodat některé společnosti, která své kvóty již překročila. V případě, že by společnost překročila stanovený limit znečištění a neřešila tento problém v rámci EU ETS, dostane vysokou finanční pokutu. Podnikům se tedy vyplatí si vypouštěné látky hlídat a v případě ohrožení přečerpání stanoveného limitu zajistit odkup volných emisí.¹¹⁹ Nově by v případě nevyčerpání přiděleného objemu emisí za každou nevyřazenou povolenku podnik zaplatil 100 EUR.

Evropská komise se v roce 2007 zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 minimálně o 20% ve srovnání s rokem 1990. Dle předpisů (v ČR zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, blíže §7 a směrnice EP a Rady č. 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství) jsou členské státy povinny využít minimálně 50% výnosů z aukcí s povolenkami na konkrétní aktivity zaměřené na snižování emisí skleníkových plynů.¹²⁰ V roce 2020 mají být sníženy emise o 21% oproti roku 2005.¹²¹

Cílem EU ETS je snižovat emise skleníkových plynů vypouštěných do ovzduší, nikoli však nechat firmy vydělávat na prodeji emisních povolenek, které jim přebývají v důsledku jejich příliš benevolentního přidělování.¹²² Od roku 2005 byla zahájena druhá fáze Evropského programu pro změnu klimatu s cílem posílení EU ETS nově také se zahrnutím emisí z letecké a silniční dopravy.

Snížení emisí ve fungujícím systému EU ETS by mělo vycházet ze základního principu tohoto systému. Nedostatek povolenek, kterých má být méně než očekávaných emisí,

¹¹⁸ VLÁDA PROJEDNÁ NÁVRH ZÁKONA, KTERÝ UPRAVUJE OBCHODOVÁNÍ S EMISNÍMI POVOLENKAMI. *Epravo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/vlada-projedna-navrh-zakona-ktery-upravuje-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-84401.html>

¹¹⁹ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

¹²⁰ VLÁDA PROJEDNÁ NÁVRH ZÁKONA, KTERÝ UPRAVUJE OBCHODOVÁNÍ S EMISNÍMI POVOLENKAMI. *Epravo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/vlada-projedna-navrh-zakona-ktery-upravuje-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-84401.html>

¹²¹ Emissions Trading System (EU ETS). *European Commission: Climate Action* [online]. 2012 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/index_en.htm

¹²² ŠŮLOVÁ, Karolína. MŽP ČR: Cílem obchodování s emisními povolenkami je snižování znečištění: reakce MŽP na dnešní rozhodnutí Evropské komise o Národním alokačním plánu. *Ekolist.cz* [online]. 2007 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/cilem-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-je-snizovani-znecistení-reakce-mzp-na-dnesni-rozhodnuti-evropske-komise-o-narodnim>

vytváří cenu povolenek. Cena povolenek bývá označovaná jako cena uhlíku, ta pak motivuje podniky snižovat emise. Čím vyšší je cena, tím větší motivace snižovat emise.¹²³

Co se týče mechanismu EU ETS, jsou ze strany EU, potažmo Komise pro obchodování stanovena kritéria, kterými se musí státy řídit. Komise měří všechny státy stejným metrem a k seškrtnání jednotlivých národních alokačních plánů přistupuje principiálně.¹²⁴ Dle názoru M.Bursíka v případě, že si Komise: „...*tento striktní přístup při projednávání dalších NAPů (Národních alokačních plánů – pozn. autora), naplní se základní motivační cíl emisního povolování – firmám se více vyplatí investovat do moderních technologií s vysokou účinností a nízkými emisemi oxidu uhličitého. A to je cílem nejen českého Ministerstva životního prostředí, ale také nové společné energetické politiky EU*“.¹²⁴ Tímto konstatováním je vyjádřeno, jak je princip ochrany u zdroje v této oblasti ochrany ŽP důležitý a fakt, že do budoucna by měl být tento princip v tomto ohledu podstatný. Ze strany EU ale musí být docíleno toho, že trh s emisními povolenkami bude funkční a cena emisních povolenek bude převyšovat náklady na zavádění nových technologií s vysokou účinností ochrany ovzduší.

V ČR je právní úprava obchodování s emisními povolenkami řízena zákonem č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, který byl přijat dne 24.10.2012.

4.1.2 Aktuální situace a problémy

V současnosti je situace na trhu s emisními povolenkami taková, kdy kvůli ekonomické recesi v Evropě se zvýšil přebytek emisních povolenek a vzhledem k ekonomickému vývoji se s výrazným obratem v nejbližší budoucnosti nepočítá. Dle analytika banky UBS P. Lekandera je na trhu až o 48% více povolenek, než je nutné ke splnění letošního cíle ve snižování emisí. Přebytek podle něj přetrvá až do poloviny příštího desetiletí.¹²⁵

Informace o stavu vypouštění emisí dokládají data Komise. Podle nich údaje ze systému ETS za rok 2011 dokazují, že: „*české podniky zahrnuté do emisního obchodování*

¹²³ JERÁBEK, Jiří. Obchodování s emisemi nelze hodnotit pouze na základě emisních statistik. *Ekolist.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jiri-jerabek-vede-evropsky-system-obchodovani-s-emisemi-ke-snizovani-co2>

¹²⁴ ŠŮLOVÁ, Karolína. MŽP ČR: Cílem obchodování s emisními povolenkami je snižování znečištění: reakce MŽP na dnešní rozhodnutí Evropské komise o Národním alokačním plánu. *Ekolist.cz* [online]. 2007 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/cilem-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-je-snizovani-znecesteni-reakce-mzp-na-dnesni-rozhodnuti-evropske-komise-o-narodnim>

¹²⁵ FT: Evropskému trhu s emisními povolenkami hrozí kolaps. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/evropskemu-trhu-s-emisnimi-povolenkami-hrozi-kolaps-pise-financial-times>

vypustily o 1,85 % emisí skleníkových plynů méně než v roce 2010.¹²⁶ Celkem tak zbylo více než 14% alokovaných povolenek, přičemž každá povolenka opravňuje k vypuštění jedné tuny emisí oxidu uhličitého. Nejvíce povolenek zůstal společnosti ČEZ, která spravuje 18 provozů zařazených do systému EU ETS.¹²⁷

Některé problémy EU ETS vycházejí dle J.Jeřábka z nedostatečné politické ambice k funkčnímu EU ETS. Řada přijímaných výjimek v legislativách a snaha členských států EU přilepšit svému průmyslu vede k tomu, že EU ETS nepovede k takovým úsporám emisí, na které byl systém EU ETS nastaven. Příkladem je politika přidělování povolenek zdarma, kdy Česká republika rozdělila mezi podniky 97,6 milionu povolenek. Následně se ukázalo, že skutečně vypuštěné emise byly o 13 milionů ročně nižší. Neúměrně vysoký počet povolenek přidělily podnikům i další členské státy. Provozovatelé měli dostatek povolenek, poptávka po nich byla minimální a cena povolenky klesala k minimálním hodnotám. Tímto způsobem se ztratila motivace pro podniky ke snižování emisí.¹²⁸

V druhém obchodovacím období (2008-2012) se čelí podobnému problému. Nicméně nehrozí již scénář kolapsu cen z prvního období. Povolenky ze současného období (2008-2012) lze převést do třetího období (2013-2020), povolenky tímto způsobem neztrácí svou cenu, tudíž nehrozí kolaps.¹²⁹

Na druhé straně zde existují miliardové zisky firem, které můžeme označit za nezasloužené. Tyto zisky plynou z toho, že některé společnosti získaly nadměrné množství, ale takové množství nepotřebují. Jejich přebytky mohou prodat jiným státům nebo společnostem a poté z těchto zisků profitují. Ovšem ceny povolenek se promítají do cen elektřiny, ačkoli jsou povolenky přerozdělovány zdarma.

V ČR je připravován zákon o obchodování s emisními povolenkami, přičemž v důvodové zprávě k tomuto návrhu zákona je uvedeno: „Díky uplatnění systému emisního obchodování by mělo docházet ke snižování emisí především tam, kde je to nejlevnější z hlediska měrných nákladů na snížení jedné tuny CO₂, čímž se snižují i celkové společenské náklady na snižování emisí, respektive dosažení určitého redukčního cíle.“

¹²⁶ Evropské obchodování s emisemi: Miliarda pro ČEZ, pro Arcelor Mittal půl. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/evropske-obchodovani-s-emisemi-miliarda-pro-cez-pro-arcelor-mittal-pul>

¹²⁷ Evropské obchodování s emisemi: Miliarda pro ČEZ, pro Arcelor Mittal půl. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/evropske-obchodovani-s-emisemi-miliarda-pro-cez-pro-arcelor-mittal-pul>

¹²⁸ JEŘÁBEK, Jiří. Obchodování s emisemi nelze hodnotit pouze na základě emisních statistik. *Ekolist.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jiri-jerabek-vede-evropsky-system-obchodovani-s-emisemi-ke-snizovani-co2>

¹²⁹ National Allocation Plans: Second Phase (2008-2012). *European Commission: Climate Action* [online]. 2010 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/allocation/2008/index_en.htm

Rámcovým dokumentem pro bezplatné přidělování emisních povolenek podnikům je směrnice EP a Rady 2009/29/ES.

Pro princip ochrany u zdroje jsou podle mého názoru Úmluva a k ní přijatý Kjótský protokol velice důležité. Podstatné jsou především flexibilní mechanismy, díky kterým se do ochrany ovzduší vnesly důležité nástroje ochrany založené na finančním hledisku. To je pro státy velice podstatným a rozhodně nevezanitelným hlediskem v přístupu k ochraně ŽP. Tím, že se státy zavázaly ke snižování emisí a bylo jim stanoveno o kolik procentních bodů se mají emise snížit, mohou v případě dobrých výsledků své "volné" emise prodat. Z prodeje utržené finance mohou následně věnovat na podporu dalšího zlepšování ovzduší ve státě.

4.2 Integrovaný registr znečišťování životního prostředí

Vzhledem k rozsahu práce v této podkapitole pouze nastíním princip fungování Integrovaného registru znečišťování životního prostředí a jeho význam pro práci.

Význam integrovaného registru znečišťování životního prostředí¹³⁰ (dále také jako „IRZ“ nebo „registr“) pro tuto práci a princip ochrany u zdroje je podle mého názoru ten, že ačkoli informace jsou do IRZ vkládány se zpožděním (do konce března následujícího roku), jsou následnými ukazateli pro srovnání množství vypouštěných látek do ovzduší, a to jak pro provozovatele, tak díky veřejné přístupnosti registru i pro širokou (a především pak odbornou) veřejnost.

Tento registr vznikl v souvislosti se vstupem ČR do EU, kdy se Česká republika zavázala k plnění povinností v oblasti ŽP.¹³¹ V tomto ohledu se jedná se např. o shromažďování a svobodný přístup k informacím a tvorbě registrů a přenosu znečišťujících látek.

IRZ je veřejně přístupným systémem, ve kterém je možno zjistit informace týkající se emisí a přenosů znečišťujících látek v ovzduší jednotlivých znečišťovatelů.¹³² Právě veřejnou přístupností tohoto registru je jeho existence oproti jiným registrům v oblasti životního prostředí průlomová, a to především v ohledu na větší požadavky na správnost

¹³⁰ Tento registr byl zřízen zákonem č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, ve znění pozdějších předpisů. V návaznosti na nařízení č. 166/2006/ES o Evropském registru úniku a přenosů znečišťujících. IRZ je upravován zákonem č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování, ve znění pozdějších předpisů. V podzákoněm vnitrostátním právním předpisu, prováděcím nařízením vlády č. 145/2008 Sb. je pak stanoven seznam znečišťujících látek a prahových hodnot znečištění.

¹³¹ Tyto závazky kromě jiného vyplývají z Aarhuské úmluvy a Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek.

¹³² Tato evidence obsahuje kromě informací o znečišťování ovzduší¹³², také údaje o znečišťování vod, půdy, odpadů či např. likvidace elektrozařízení nebo evidence autovraků v příslušných zařízeních. Účelem sběru informací prostřednictvím hlášení je získání informací potřebných pro výkon státní správy v oblasti životního prostředí.

dat a samotný provoz registru ze stran provozovatelů.¹³³ Veřejná přístupnost registru odlišila IRZ od ostatních provozovaných registrů v oblasti ŽP.

Dle zákona o integrovaném registru znečištění jsou provozovatelé povinni uchovávat evidenci údajů, ze kterých byly ohlášeny informace získány – provozovatelé musí být tedy schopni doložit průkazné a ověřitelné údaje, na jejichž základě získali a následně ohlásili údaje.¹³⁴ Kontrolu údajů provádí Česká inspekce životního prostředí. V případě, že provozovatel znečištění nevede evidenci, je zákonem stanovena sankce ve formě správního deliktu – podle § 5 odst. 3 zákona o IRZ je možné uložit za tento správní delikt pokutu až do výše 500 000 Kč. O správních deliktech rozhoduje podle § 5 výše uvedeného zákona Česká inspekce životního prostředí.¹³⁵

Primárním cílem sběru informací je ochrana a zlepšování kvality životního prostředí. Systém ISPOP je vyvíjen v rámci projektu CISAŽP¹³⁶, který je spolufinancován z prostředků ERDF v rámci Operačního programu ŽP.¹³⁷

Na základě výše uvedených informací se IZR zdá být velice důležitým nástrojem pro projev principu ochrany u zdroje v životním prostředí. Tím, že zákon ukládá za porušení povinností sankce, je tento princip také vynucován. Právě vynucováním tohoto principu je podle mého názoru přiblíženo uznání principu ochrany u zdroje jako obecného principu právního a do budoucna lze předpokládat jeho vzrůstající důležitost i v jiných oblastech práva, než je životní prostředí.

Ačkoli jsou informace do registru vkládány zpětně, není podle mého názoru princip ochrany u zdroje nijak dotčen. Informace vkládané do IZR musí být pravdivé a veřejnou přístupností do systému mohou ostatní znečišťovatelé „kontrolovat“ svou konkurenci v ohledu na množství vypouštěných látek do životního prostředí.

¹³³ Provozovatelé podniků, ve kterých vznikají znečišťující látky, jsou na základě výše uvedeného nařízení vlády ČR povinni ohlásit požadované údaje MŽP. Tyto údaje se týkají především úniku a přenosu látek. Všem provozovatelům je v rámci IRZ přiděleno registrační číslo, tzv. identifikační číslo provozovny, podle něhož je možné provozovnu nezpochybnitelně identifikovat. Toto číslo je přiřazeno přímo provozně, bez ohledu na provozovatele a jeho IČ. Mimo jiné, v případě převozu odpadu přes státní hranice je nutno uvést také adresu toho, kdo tento odpad skutečně přijme.

¹³⁴ Ohlašování. *Integrovaný registr znečišťování* [online]. 2010 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.irz.cz/node/6>

¹³⁵ Požadované informace stanovuje příloha č. 3 k nařízení vlády č.145/2008 Sb. Tato příloha (a tak i výčet látek) vychází z příslušné nařízení EU. Ohlašované informace pravdivé. Za jejich správnost jsou odpovědní provozovatelé, kteří tyto informace ohlašují. Při přípravě údajů jsou provozovatelé povinni použít nejlepší dostupné informace.

¹³⁶ Celostátní informační systém pro sběr a hodnocení informací o znečištění životního prostředí

¹³⁷ Blíže prioritní osa 5 Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik, oblast podpory 5.1.

5 Princip ochrany u zdroje ve vybraných složkách ochrany ŽP - ovzduší

Ovzduším se rozumí plynný obal země neboli také atmosféra. Předmětem ochrany ovzduší je tzv. vnější ovzduší. Jedná se o ovzduší mimo uzavřené prostory. Nadměrné vnášení cizorodých látek do ovzduší narušuje rovnováhu a skladbu ovzduší.¹³⁸

V české právní úpravě se dle § 1 ZOO ochranou ovzduší rozumí „*předcházení znečišťování ovzduší a snižování úrovně znečišťování tak, aby byla omezena rizika pro lidské zdraví způsobená znečištěním ovzduší, snížení zátěže životního prostředí látkami vnášenými do ovzduší a poškozujícími ekosystémy a vytvoření předpokladů pro regeneraci složek životního prostředí postižených v důsledku znečištění ovzduší.*“

O znečišťování ovzduší můžeme hovořit od doby, kdy se začalo užívat jako zdroje tepla uhlí. V souvislosti s tímto krokem zaznamenávají historikové vzrůstající nespokojenost obyvatel a je možno říci, že znečištěné ovzduší se jako problém datuje od počátku 14. století. Ovšem vědecký a technický nástin historie znečištění ovzduší lze sledovat teprve kolem roku 1850, a to především v souvislosti s průmyslovou revolucí. Na prvním místě upoutal pozornost obyvatel kouř, který je začal obtěžovat. Otop uhlím byl po úbytku zásob palivového dříví v Evropě nutný. Dřevo bylo tedy nahrazeno uhlím jakožto „náhradním“ palivem. Místem, kde se topilo uhlím je příkladně Londýn. Tam se používáním uhlí jako paliva zhoršila kvalita vzduchu natolik, že již v roce 1306 bylo zakázáno používat jej ve městě k topení. V českých zemích zakazovali městští konšelé topit uhlím v Praze a Rakovníku počátkem 16. století.¹³⁹

Znečištěním ovzduší dochází ke globálním problémům, jež mají dalekosáhlé důsledky. Jedná se např. o skleníkový efekt, kyselé deště, ozónovou díru aj. Znečištěné ovzduší ale také nepříznivě ovlivňuje jiné složky ŽP. Ovzduší je složkou životního prostředí, jehož znečištění je dalekosáhlé, překračuje hranice států a dopadá tak na celé kontinenty v podobě projevů, které mají vliv na celou planetu Zemi.¹⁴⁰

Za kvalitu vnějšího ovzduší považujeme úroveň znečištění vnějšího ovzduší. Úroveň znečištění vnějšího ovzduší je ovlivněna především vypouštěním znečišťujících látek z různých zdrojů v důsledku lidské činnosti. Ke znečištění dochází spalováním fosilních paliv pro výrobu elektrické energie a v průmyslových provozech. Znečišťující látky jsou

¹³⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.217.

¹³⁹ Ochrana životního prostředí. HERČÍK, Miroslav a Vojtech DIRNER. *Hornicko geologická fakulta VŠB-TU Ostrava* [online]. 2009 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/okruhy/546/studijni-materialy/EV-modul1.pdf>

¹⁴⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.217-218.

po vypuštění ze zdroje přenášeny v atmosféře a mohou tak ovlivňovat kvalitu ovzduší jak v nejbližším okolí samotného zdroje znečištění, tak ve vzdálenějších oblastech.¹⁴¹

Hlavními škodlivinami, které jsou vypouštěny přímo nebo jako vedlejší produkt následných chemických reakcí, jsou:

- oxid siřičitý (SO₂),
- oxid dusičitý (NO₂),
- oxid uhličitý (CO₂),
- těkavé organické látky (např. benzen),
- prachové částice,
- ozón a
- olovo.

Tyto látky mají negativní vliv na obyvatelstvo, kulturní památky a ekosystémy. Dýchání zamořeného vzduchu může způsobit celou škálu zdravotních problémů – od astmatu až po rakovinu. Nepřímo je také ovlivněno zvýšených lékařských výdajů, ztráty produktivních a ochranných ekosystémů a dále pak také odliv obyvatelstva do oblastí, kde není znečištění ovzduší tak markantní. Čisté ovzduší je tedy základním faktorem trvalé udržitelnosti.¹⁴² A podle mého názoru také základem pro kvalitní život.

Cílem právní úpravy je omezit znečištění ovzduší, nejlépe u zdroje a za využití prostředků nejlepší dostupné techniky (BAT).

5.1 Ochrana ovzduší na mezinárodní úrovni

Mezinárodní prostředí hraje v ochraně ovzduší důležitou roli, což je způsobeno povahou ovzduší, které spolu s jeho znečišťováním „nezná státních hranic“.¹⁴³ Počátkem sedmdesátých let rostl zájem světové veřejnosti o zamezení znečišťování ŽP. V této době byla již ustavena mezinárodní instituce v rámci OSN a konala se také mezinárodní konference o životním prostředí a rozvoji OSN ve Stockholmu - 1972. V sedmdesátých letech vznikaly také první environmentální agentury – NEPA¹⁴⁴ v USA a EPA.¹⁴⁵ V USA proběhla mírová manifestace „Den země“ a od 1971 se v Kanadě datuje počátek činnosti organizace Greenpeace. Ačkoli nebyly na konferenci OSN ve Stockholmu přijaty žádné závazné

¹⁴¹ Kvalita ovzduší. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kvalita_ovzdusi

¹⁴² Kvalita místního ovzduší. *TIMUR: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2010 [cit. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/indikatory/kvalita-mistniho-ovzdusi-14.html>

¹⁴³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.220.

¹⁴⁴ Zkratka z angl. The National Environmental Policy Act – blíže: <http://www.epa.gov/lawsregs/laws/nepa.html>

¹⁴⁵ Zkratka z angl. Environmental Protection Agency – blíže: <http://www.epa.gov>

dokumenty (byla přijata Deklarace o životním prostředí), byl založen Program OSN pro životní prostředí (UNEP¹⁴⁶).

Princip ochrany u zdroje byl v oblasti ochrany ovzduší aplikován do mezinárodního práva v rámci Vídeňské úmluvy, jejímž cílem byla ochrana ozónové vrstvy, následně se princip projevil v dodatkovém protokolu k této úmluvě – tzv. Montrealský protokol.¹⁴⁷

V mezinárodních smlouvách a deklaracích se setkáváme s mnoha definicemi principu ochrany u zdroje. Tyto definice stojí na shodném základu a svou podstatou se dle N. Sadeleera princip ochrany u zdroje rychle stává jedním ze základních principů, na kterých jsou založeny prameny mezinárodního práva v oblasti životního prostředí. A od 90.let 20.století byl principiálně také POZ převzat do většiny bilaterálních a multilaterálních smluv v oblasti ochrany životního prostředí.¹⁴⁸

K dalším opatřením v oblasti ochrany ovzduší a současně také změny klimatu ze strany EU patří např. zvýšení účinnosti paliva u automobilů, zvýšení energetické účinnosti budov, lepší využívání energie z obnovitelných zdrojů a také nezanedbatelné snížení emisí metanu ze skládek odpadu.¹⁴⁹

5.1.1 Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států

Základem ochrany ovzduší na mezinárodní úrovni je Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (dále také jen „Úmluva“). Tato úmluva je známá spíše pod názvem Ženevská úmluva – dle místa jejího podpisu.¹⁵⁰

K této úmluvě byly od dob jejího sjednání sjednány protokoly¹⁵¹, z nichž podstatný pro zaměření této práce je Protokol k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím přes hranice států o snižování emisí oxidů dusíku nebo jejich přenosů

¹⁴⁶ Blíže: Environment in the news. *United Nations Environment Programme: environment for development* [online]. 2012 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://www.unep.org/>

¹⁴⁷ The Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer. *United Nations Environment Programme: environment for development* [online]. 2012 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: http://ozone.unep.org/new_site/en/vienna_convention.php

¹⁴⁸ SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 97-98.

¹⁴⁹ Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

¹⁵⁰ Blíže viz. <http://www.unece.org/env/lrtap/welcome.html>

¹⁵¹ Protokol o dlouhodobém financování Programu spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě (EMEP), Protokol o snížení emisí síry přecházející hranice států nejméně o 30 % (1. protokol o síře), Protokol o snižování emisí těžkých organických látek (protokol VOC), Protokol o dalším snížení emisí síry (2. protokol o síře), Protokol o těžkých kovech, Protokol o persistentních organických polutantech (Protokol o POPs), Protokol k omezení acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozonu (Göteborgský protokol), Protokol o snižování emisí oxidů dusíku nebo jejich toků přes hranice států – blíže viz.: Protokoly přijaté v rámci Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2011 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/protokoly_clrtap;

přes hranice států. V protokolu se smluvní strany zavázaly k přijetí takových podnětných a účinných opatření, která zachovají objem ročních emisí dusíku hladiny referenčního roku 1987. Tento protokol byl přijat v roce 1988 v řecké Sofii a ještě též rok jej přijala ČSFR. V ČSFR byl platný od roku 1991. ČR tvrdí, že závazky vyplývající z protokolu dodržuje, ale s přihlédnutím na vzrůstající objem automobilové dopravy lze o plnění tohoto závazku pochybovat.¹⁵²

V úvodu k tomuto protokolu je zakotveno, že protokol je přijímám mj. z důvodu nutnosti přijetí účinných opatření ke kontrole a snížení národních ročních limitů oxidu dusíku a současně také souvisejícímu přechodu těchto látek přes hranice.¹⁵³

Proces snížení emisí oxidů dusíku má dle výše uvedeného protokolu k Úmluvě probíhat ve dvou fázích – v první fázi dojde ke zmrazení emisí v přihlédnutí k referenčnímu roku 1987.¹⁵⁴ Z dostupných informací vyplývá, že 19 z 25 smluvních stran dosáhlo k roku 1994 stejných nebo nižších hodnot emisí v porovnání s referenčním rokem. Princip ochrany u zdroje je vyjádřen také v tzv. druhém kroku, který představuje zavedení nových systému či nástrojů ke snižování emisí v ovzduší.¹⁵⁵

Princip ochrany u zdroje je podle mého názoru vyjádřen v technické příloze k tomuto protokolu, kde je stanoveno, že výše uvedený protokol je návodem pro smluvní strany ke stanovení a určení limitů a následné kontroly stanovených limitů oxidů dusíku. Mělo by se taktéž pamatovat na to, že zdroje oxidů dusíku mohou být také zdroji pro vznik jiných škodlivých látek (jedná se např. o oxidy síry nebo těkavé organické sloučeniny), a proto by se mělo nejlepšími účinnými prostředky jednotlivých států docílit toho, aby další škodliviny ovzduší nevznikaly. Je zde uvedena výzva k tomu, aby státy považovaly znečišťující emise za společné, společně by měli bojovat proti jejich zvyšování a maximalizovat úsilí k celkovému snižování emisí a tak minimalizovat dopad na životní prostředí.

V dalším protokolu k Úmluvě (Protokol k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států z roku 1979 k omezování acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu) je také připomenuta ochrana u zdroje, a to v článku 8, písm. h, kde je zakotveno,

¹⁵² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.221.

¹⁵³ *PROTOCOL TO THE 1979 CONVENTION ON LONG-RANGE TRANSBOUNDARY AIR POLLUTION CONCERNING THE CONTROL OF EMISSIONS OF NITROGEN OXIDES OR THEIR TRANSBOUNDARY FLUXES* [online]. 2010 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z:

<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/lrtap/full%20text/1988.NOX.e.pdf>

¹⁵⁴ Kromě USA, které si stanovily jako referenční rok – rok 1978.

¹⁵⁵ Protocol concerning the Control of Emissions of Nitrogen Oxides. *UNECE: United Nations Economic Commission for Europe* [online]. 2010 [cit. 2012-11-23]. Dostupné z: http://www.unece.org/env/lrtap/nitr_h1.html

že smluvní strany Úmluvy podporují výzkum, vývoj, monitorování a spolupráci, které souvisejí s „*uplatňováním technologií snižujících emise a technologií pracovních postupů zlepšujících energetickou účinnost, šetření energie a využívání obnovitelných zdrojů*“.¹⁵⁶

V rámci této Úmluvy je tedy princip ochrany jedním z nejdůležitějších principů a projevuje se ve více přijatých protokolech. V protokolech je vyjádřen také princip užití nejlepší dostupné technologie, který s principem ochrany u zdroje velice úzce souvisí.

5.1.2 Rámcová úmluva o změně klimatu

Změny klimatu se začaly řešit koncem sedmdesátých let 20. století. Na základě jednání Mezivládního panelu pro klimatické změny a jeho připomínek zveřejněných v hodnotící zprávě této instituce byla sjednána Rámcová úmluva o změně klimatu (dále také jako “úmluva” nebo “UNFCCC”, z angl. United Nations Framework Convention on Climate Change). Ta byla přijata na konferenci OSN v Rio de Janeiru v roce 1992, v platnost vstoupila v roce 1994.¹⁵⁷ Evropská komise úmluvu ratifikovala přijetím rozhodnutí 94/69/ES ze dne 15. prosince 1993, které vstoupilo v platnost 21. března 1994.¹⁵⁸ ČR k úmluvě přistoupila v roce 1993.¹⁵⁹

Rámcová úmluva výrazně přispěla ke stanovení hlavních zásad mezinárodního boje proti změně klimatu. Přičinila se o prohloubení povědomí světové veřejnosti o problémech, souvisejících se změnou klimatu.¹⁶⁰

Smyslem UNFCCC je snaha o stabilizaci a postupné snižování emisí skleníkových plynů. UNFCCC neukládá státům žádné závazné cíle, je zde pouze konstatováno, že ochrana klimatu je důležitá, a byly také ustanoveny orgány. V úmluvě nebyla stanovena žádná závazná kritéria, je zde zakotveno pouze to, že státy jsou vázány k ochraně klimatu a v této oblasti byly vázány spolupracovat na výzkumu, vzdělávání a výměně informací.

¹⁵⁶ Protokol k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států z roku 1979 k omezení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/ris/ais-risdb-ec-table.nsf/EF0002798003D159C1256DDA003D8B71/\\$file/52002PC0044.pdf](http://www.mzp.cz/ris/ais-risdb-ec-table.nsf/EF0002798003D159C1256DDA003D8B71/$file/52002PC0044.pdf)

¹⁵⁷ Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu a Mezinárodní úmluvy. *Změna klimatu: Klima v tísní* [online]. Člověk v tísní, 2008 [cit. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://www.zmenaklimatu.cz/mezinarodni-umluvy.html>

¹⁵⁸ Kjótský protokol o změně klimatu. *Evropa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm

¹⁵⁹ Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

¹⁶⁰ Kjótský protokol o změně klimatu. *Evropa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm

Úmluva je založena na těchto principech:

- princip mezigenerační spravedlnosti – ochrana klimatického systému ve prospěch budoucích generací;
- principu společné, ale diferencované odpovědnosti¹⁶¹,
- principu potřeby chránit náchylnější části planety na negativní dopady klimatických změn,
- a v rámci předběžné opatrnosti, kdy je nutností neodkládat řešení problému, a to ani v tom případě, že doposud nelze důsledky změny klimatu přesně kvantifikovat.¹⁶²

Princip ochrany u zdroje je tedy vyjádřen v posledním bodě principiálního vyjádření Úmluvy v souvislosti s předběžnou opatrností. Toto vyjádření je velice podstatné pro ochranu ovzduší, popř. klimatu již před vznikem problému a rovněž pak z hlediska zakotvení POZ ve významných dokumentech mezinárodního charakteru.

Z důvodu uváděné přílišné obecnosti a nekonkrétnosti Úmluvy¹⁶³ byl na konferenci OSN v roce 1997 v Kjótu na Třetí konferenci smluvních stran přijat Protokol k Rámcové úmluvě o změně klimatu. Tento protokol je známý pod názvem Kjótský protokol (dále také jako “protokol”).¹⁶⁴ Kjótský protokol obsahuje 28 článků a následně dvě přílohy. V přílohách jsou kvantifikovány redukční cíle a je zde vymezen způsob možného plnění. Českou republikou byl protokol podepsán 23. 11. 1998 na základě usnesení vlády č. 669/1998 a ratifikován 15. 11. 2001 (č. 81/2005 Sb. m. s.). Země uvedené v příloze I Úmluvy se na celkových emisích podílejí 63,7 %.¹⁶⁵

O Rámcové úmluvě OSN o klimatických změnách a doplňujícím Kjótském protokolu lze říci, že tyto dokumenty „představují globální rámec boje proti změně klimatu, jenž jasně stanoví cíle a uvádí způsoby, jakými lze těchto cílů dosáhnout.“¹⁶⁶ Protokol lze považovat za významný mezník v boji proti změně klimatu, neboť obsahuje závazné kvantifikované cíle týkající se snížení emisí skleníkových plynů.¹⁶⁷

¹⁶¹ Tzn., že ekonomicky vyspělé země nesou hlavní odpovědnost za rostoucí koncentrace skleníkových plynů v atmosféře, přičemž jejich povinností je i poskytování pomoci rozvojovým zemím

¹⁶² Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

¹⁶³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s.253.

¹⁶⁴ Mezinárodní úmluvy. *Změna klimatu: Klima v tísni* [online]. Člověk v tísni, 2008 [cit. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://www.zmenaklimatu.cz/mezinarodni-umluvy.html>

¹⁶⁵ *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2007 [cit. 2011-10-08]. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě o změně klimatu. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

¹⁶⁶ *Climate Action* [online]. 2007 [cit. 2012-10-08]. Co dělá svět. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/sites/campaign/what/fightingcc_cs.htm

¹⁶⁷ Kjótský protokol o změně klimatu. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04].

V protokolu se členské státy zavázaly, že v prvním období, tj. do roku 2012, sníží obsah emisí šesti skleníkových plynů o 5,2 % oproti roku 1990.¹⁶⁸ Je nutností dodat, že pro rozvojové země nebyly emisní cíle stanoveny.¹⁶⁹

Protokol vstoupil v platnost 16. února 2005.¹⁷⁰ V protokolu se všechny členské státy EU zavázaly snížit emise o 8%.¹⁷¹ Pro princip ochrany u zdroje je podstatné to, že byly vyjádřeny hodnoty o něž mají být emise v jednotlivých členských státech sníženy.¹⁷² Vyjádřením hodnot je snížení emisí v tunách je podle mého názoru lépe prokazatelné, než je tomu u procentuálních vyjádření. K doložení údajů o vypouštěných látkách do ovzduší slouží jistě také (na území ČR) Integrovaný registr znečištění.

V příloze č.1 je na grafu názorně vidět, ve kterých zemích EU bylo k roku 2009 dosahováno jaké míry vypouštěných emisí, vzhledem ke stanoveným limitům vyplývajících z Kjótského protokolu. Z tohoto grafu vyplývá, že většina států EU-27 stanovených limitů dosáhla.

5.2 Právní prostředí ochrany ovzduší Evropské unie

Mnoho povinností ochrany ovzduší v ČR má svůj základ v předpisech EU. Důležitým dokumentem v této oblasti ochrany přírody je rámcová směrnice 2008/50/ES o kvalitě

Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm

¹⁶⁸ Výsledná hodnota emisí agregovaných pomocí faktoru tzv. globálních radiačních účinností jednotlivých plynu zohledňuje jejich rozdílný vliv na celkovou změnu klimatického systému Země. Užívá se přepočítání CO₂ = 1, CH₄ = 21 (tedy metan je 21x silnější skleníkový plyn než oxid uhličitý), N₂O = 310, SF₆ = 23900; HFCs a PFCs obsahují různé substance, proto jejich globální radiační účinnost musí být vypočítávána individuálně v závislosti na obsažených látkách. Blíže: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2007 [cit. 2012-10-09].

Kjótský protokol k Rámcové úmluvě o změně klimatu. Dostupné : http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol.

¹⁶⁹ *Climate Action* [online]. 2007 [cit. 2011-04-08]. Co dělá svět. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/clima/sites/campaign/what/fightingcc_cs.htm

¹⁷⁰ Po obtížném ratifikačním procesu, zvláště poté, co nová americká vláda odmítla v roce 2001 protokol podepsat, vstoupil po opožděné ruské ratifikaci v platnost v únoru 2005. Podmínky vstupu v platnost v článku 25 Protokolu požadují ratifikaci Protokolu alespoň 55 stranami Úmluvy, zároveň je stanovena podmínka, že mezi těmito signatáři musí být takový počet států dle Přílohy I, že součet jejich emisí CO₂ v roce 1990 tvořil minimálně 55% procentní podíl na emisích CO₂ všech zemí Přílohy I – viz KJÓTSKÝ PROTOKOL K RÁMCOVÉ ÚMLUVĚ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ O ZMĚNĚ KLIMATU. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2010 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf). Před vstupem protokolu v platnost, přijala sedmá konference smluvních stran Úmluvy v Marrákeši (2001) pravidla k provádění Protokolu. Ustanovení protokolu byla velice obecná a dávala příliš velký prostor interpretacím a bez vyplnění dohodami by byl Protokol jen prázdná schránka.

¹⁷¹ Evropská komise úmluvu ratifikovala přijetím rozhodnutí 94/69/ES ze dne 15. prosince 1993. Rozhodnutí vstoupilo v platnost 21. března 1994. Rámcová úmluva výrazně přispěla ke stanovení hlavních zásad mezinárodního boje proti změně klimatu. Pčinila se o prohloubení povědomí světové veřejnosti o problémech, souvisejících se změnou klimatu. – blíže viz Kjótský protokol o změně klimatu. *Evropa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm

¹⁷² Upravené hodnoty jsou uvedeny v rozhodnutí Komise (2006/944/ES) – viz ROZHODNUTÍ KOMISE ze dne 14. prosince 2006, kterým se stanoví příslušné úrovně emisí přidělené Společenství a každému jeho členskému státu v rámci Kjótského protokolu podle rozhodnutí Rady 2002/358/ES. In: *EU*. 2006. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:358:0087:0089:CS:PDF>

vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu. Dalším podstatným předpisem je směrnice 2010/75/EU o průmyslových emisích.¹⁷³

Jak bylo uvedeno výše, k pramenům práva EU patří také koncepční nástroje ve formě akčních programů a tzv. bílých a zelených knih.

V současné době je platným již v pořadí 6. akční program Společenství pro životní prostředí. Jak bylo uvedeno výše, byl přijat jako rozhodnutí Rady a EP č. 1600/2002/ES. Součástí tohoto programu je sedm tématických strategií. Kromě Tématické strategie o znečišťování ovzduší se jedná o tyto dokumenty:

- Tématická strategie pro předcházení vzniku odpadů a jejich recyklaci,
- Tématická strategie pro udržitelné využívání přírodních zdrojů,
- Tématická strategie ochrany a zachování mořského prostředí,
- Tématická strategie pro městské životní prostředí,
- Tématická strategie pro udržitelné používání pesticidů a
- Tématická strategie pro ochranu půdy.

Tyto dokumenty jsou v souladu s iniciativou „*Better Regulation*“, přičemž cílem této iniciativy je zlepšení tvorby legislativy s důrazem na vytvoření analýz a dopadů na environmentální, ekonomické a sociální podmínky a dále pak také konzultací se zájmovými skupinami.¹⁷⁴

Tématická strategie o znečišťování ovzduší (dále také jako „strategie“) byla EK předložena 21.9.2005.¹⁷⁵ Ve strategii je kromě jiného konstatováno, že znečištění ovzduší a především jeho následky na zdraví a kvalitu života občanů EU jsou příliš rizikové a rozsáhlé na to, aby nebyla potřeba podniknout kroky nad rámec současné legislativy.

Strategii kritizuje Evropská environmentální kancelář. Uvádí, že cílem vypracování strategie zajištění, aby byli lidé chráněni před negativními vlivy znečištění ovzduší.¹⁷⁶ Dle Evropské environmentální kanceláře ale strategie představuje pouze malý krůček kupředu.¹⁷⁷ S touto kritikou souhlasím. Myslím si, že svou nezávažností strategie nepředstavuje

¹⁷³ Nebo také směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/34/ES ze dne 22. června 1998 o postupu při poskytování informací v oblasti technických norem a předpisů a pravidel pro služby informační společnosti - § 4 platného zákona o ovzduší. Dále viz Legislativa a metodika. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008. vyd. 2008 [cit. 2012-08-23]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/legislativa_metodicke_pokyny_ovzdusi

¹⁷⁴ Úvodní stránka: Zlepšení právní regulace. *European Commission* [online]. 2010 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_cs.htm

¹⁷⁵ Úvod. *Planeta: odborný časopis pro životní prostředí* [online]. 2006, XIV, č. 10, s. 4-16 [cit. 2012-11-13]. ISSN 1801-6898.

¹⁷⁶ To je možné považovat za vyjádření POZ ve strategii.

¹⁷⁷ EEB: Tématická strategie pro ochranu ovzduší je nedostatečná. *Zelený kruh: Asociace ekologických společností* [online]. 2011 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.zelenykruh.cz/cz/aktuality/eeb-tematicka-strategie-pro-ochranu-ovzdusi-je-nedostatecna/>

vynutitelný závazek pro všechny znečišťovatele. Vyjádření povinnosti ochrany ovzduší před znečištěním je potřeba zakotvit v co nejširěji a zároveň co nejpřesněji stanovit předmět a vhodné nástroje ochrany.

Dále je ve strategii je konstatováno, že znečištění ovzduší a jeho následky na zdraví a na kvalitu života občanů EU jsou příliš rozsáhlé na to, aby nemusely být do budoucna podnikány další pádné kroky nad rámec současné legislativy. Jako nápravná opatření jsou navrhovány přísnější národní emisní stropy a současně je také formován požadavek na širší začlenění aspektů ochrany ovzduší do dalších sektorových politik.¹⁷⁸ S tímto směrem úvah souhlasím. Tematická strategie o znečišťování ovzduší předpokládá snížení emisí k roku 2020 oproti roku 2000 takto: SO₂ o 82 %, NO_x o 60 % a NH₃ o 27 %. Strategie upozorňuje na nebezpečí množství polévatého prachu v ovzduší, jehož částičky jsou ze zdravotního hlediska velice závažné.

5.2.1 Akční plány

Akční plány bývají nástroji pro následné přijetí právního předpisu. Základní přístupy a strategie k životnímu prostředí v souladu s TUR stanovil 5. akční program na ochranu ŽP. Jedním z požadavků tohoto programu v oblasti ochrany ovzduší je ochrana obyvatel před zdravotními riziky ze znečištěného ovzduší a výzva k dodržování limitů stanovených Světovou zdravotnickou organizací. Prostředkem dosažení cíle je stanovení limitních hodnot pro úroveň znečištění ovzduší. Na základě rámcové směrnice o kvalitě ovzduší (směrnice č. 96/62/ES) byly členské státy povinny přijmout účinná opatření k omezení překračování limitních hodnot vypouštěných do ovzduší. Dále v souladu s článkem 7 výše uvedené směrnice měly členské státy povinnost připravit akční plány, ve kterých by určily krátkodobá opatření pro situace, za kterých hrozí překročení limitních hodnot. Tyto plány měly obsahovat prostředky umožňující omezení, popřípadě až pozastavení činností přispívajících k tomu, že limitní hodnoty jsou překračovány.¹⁷⁹

Bližší informace k akčním plánům a dalším koncepčním nástrojům jsou uvedeny v podkapitole této práce s názvem: Koncepční nástroje ochrany.

¹⁷⁸ Emise primárních částic a prekurzorů sekundárních částic – specifikace indikátoru. *Znečišťování kvality ovzduší* [online]. 2011 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1583>

¹⁷⁹

5.2.2 Projevy ochrany ovzduší v EU

Mezi regiony členských států EU, které se rozhodly zlepšit ovzduší, jež samy znečišťují těžkým průmyslem, patří regiony v Porúří a region údolí italské řeky Pád.¹⁸⁰ Dohromady průmysl tvoří 22 % HDP EU a žije zde cca 18 % evropské populace.

Jejich společná iniciativa pod názvem Iniciativa regionů za kvalitu ovzduší¹⁸¹ (dále jen jako „iniciativa dAIR“) má usilovat o to, aby EK dostala svého slibu a přepracovala tak stávající směrnici na ochranu ovzduší z roku 2008. Požadovaná změna je taková, že nová úprava by měla flexibilněji přistupovat ke zvláštním potřebám některých území členských států EU a také zvolit jiný přístup ke snahám regionálních samospráv. Cílem je tedy najít vyvážený stav mezi rozvojem a udržitelností.¹⁸²

Základ iniciativy dAIR pramení z italského regionu v údolí řeky Pád. Ke spolupráci se přihlásily i regiony z Rakouska, Belgie, Německa, Nizozemska, Španělska a Velké Británie (Česká republika se doposud k iniciativě nepřipojila). Podle iniciativy dAIR se zadržování smogu vznikajícího z průmyslového provozu dá zabránit pouze snahou o nalezení rovnováhy mezi podporou průmyslu a systematickým zkvalitňováním životního prostředí.

V rámci této iniciativy jsou organizovány studijní cesty k partnerům, přičemž poslední z nich byla studijní cesta do města Eidenhoven. Přičemž letiště Eidenhoven je partnerem projektu. Ze zjištěných dostupných informací je tato iniciativa zaměřena především na dopravu a problematiku s ní související.

Do interního systému iniciativy dAIR jsem se pokoušela několikrát registrovat proto, abych se dostala k bližším informacím, které jsou dostupné pouze pro zaregistrované. Registrace však nebyla ani jednou úspěšná (registrace musí být potvrzena administrátorem na email, tento krok ze strany dAIR nebyl uskutečněn).¹⁸³

Informační systém řízení ovzduší¹⁸⁴ byl vytvořen v rámci programu Světové zdravotnické organizace „Zdravá města“ a umožňuje výměnu informací o kontrole kvality

¹⁸⁰ Partnery této iniciativy jsou: město Leipzig, město El Prat de Llobregat, provincie Bologna a dále pak letiště Stockholm, letiště Eidenhoven, letiště El Prat de Llobregat (letiště pro Barcelonu), dále se k partnerům řadí Letištní konference regionů ARC (<http://www.airportregions.org/>) a Středoněmecký letištní holding (<http://www.mdf-ag.com/de/index.html>). Mezi partnery patří dopravní podnik Malty a Stockholmu.

¹⁸¹ Z angl. názvu: The Air-Quality Initiative of the Regions

¹⁸² Průmyslové regiony v EU postrádají kvalitnější legislativu o ochraně ovzduší. *Euractiv.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/clanek/prumyslove-regiony-eu-postradaji-kvalitnejsi-legislativu-o-ochrane-ovzdusi-009452>

¹⁸³ Do interního systému iniciativy dAIR jsem se pokoušela několikrát registrovat proto, abych se dostala k bližším informacím, které jsou dostupné pouze pro zaregistrované. Registrace nebyla ani jednou úspěšná (registrace musí být potvrzena administrátorem na email, tento krok ze strany dAIR nebyl uskutečněn).

¹⁸⁴ Z angl. názvu Air Management Information System; přičemž řízení kvality ovzduší zahrnuje hodnocení kvality ovzduší, přípravu a zavádění plánu či programu. Ten určí opatření, které je potřeba přijmout k dosažení mezních hodnot v oblastech, které jsou překračovány. Plán řízení musí obsahovat opatření pro hlavní zdroje

ovzduší mezi městy a státy, například sběr údajů o běžných škodlivinách.¹⁸⁵ Jejich zveřejnění je vydáváno v ročních hodnotách a to tak, že je uveden počet dní, kdy byly překročeny limity WHO¹⁸⁶ o kvalitě ovzduší a 95° percentil.¹⁸⁷ Tento informační systém není ze své podstaty systémem, který by měl přímou souvislost s principem ochrany u zdroje, protože o znečištění informuje až následně. Na druhé straně ale mohou města, kde je měření prováděno, názorně srovnat výsledky měření v několika po sobě následujících letech a také porovnat výsledky s ostatními městy, kde je vysoká míra znečištění. Na základě zjištěných výsledků mohou města předcházet zhoršování znečištění.

Tento registr může být pro města také ukazatelem zlepšení znečištění ovzduší ve městech. A pro města může zhoršování situace mezi ostatními městy představovat jeho horší postavení mezi městy a také to, že ostatní představitelé měst na představitele města se stávajícím nebo horším znečištěním budou pohlížet jako na environmentálně méně uvážlivé.

V severních Čechách vznikla iniciativa „STOP PRACH“, která deklaruje především minimalizování vlivu lomu Bílina na znečišťování ovzduší prachovými částicemi. Tato iniciativa byla sepsána spol. Severočeské doly, a.s. a obcemi v severních Čechách (Bílina, Braňany, Duchcov, Světec, Ledvice, Lom, Mariánské Radčice a Osek). Smyslem vytvoření této iniciativy je snižování znečištění ovzduší a vytvoření souhrnného akčního plánu snižování úrovně znečištění.¹⁸⁸

5.3 Legislativa ochrany ovzduší v ČR

Základním právním předpisem v oblasti ochrany ovzduší je zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší („dále jen „ZOO“ nebo „zákon“) a můžeme sem zařadit také

škodlivin. Opatření se mohou vztahovat k řízení mobility, topným systémům nebo průmyslové výrobě. Plány nebo programy řízení poskytují kontrolní údaje – podle potřeby může být omezena činnost přispívající k překračování mezních hodnot, např. i vyloučení motorových vozidel z dopravy. Blíže viz. Kvalita místního ovzduší. *TIMUR: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2010 [cit. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/indikatory/kvalita-mistniho-ovzdusi-14.html>

¹⁸⁵ SO₂, NO₂, CO, O₃, PTS, PM₁₀.

¹⁸⁶ Jako hlavní indikátor životního prostředí (dle společné iniciativy členských států, Evropské komise a Evropské agentury pro životní prostředí) byl zaveden indikátor kvality ovzduší jako: "průměrný počet dnů, kdy byly překročeny vybrané škodliviny v ovzduší v městských oblastech". Tento indikátor se zaměřuje na O₃, SO₂ a NO₂ a pevné částice (PM₁₀). Dostupné z: Kvalita místního ovzduší. *TIMUR: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2010 [cit. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/indikatory/kvalita-mistniho-ovzdusi-14.html>

¹⁸⁷ Kvalita místního ovzduší. *TIMUR: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2010 [cit. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/indikatory/kvalita-mistniho-ovzdusi-14.html>

¹⁸⁸ Společná deklarace: Iniciativa Stop Prach. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2010 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/deklarace_stop_prach/\\$FILE/000-stop_prach-20120307.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/deklarace_stop_prach/$FILE/000-stop_prach-20120307.pdf)

zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech, ve znění pozdějších předpisů.

ZOO je účinný od 1.9.2012. Tento zákon stanoví zejména práva a povinnosti provozovatelů zdrojů znečišťování ovzduší a nástroje ke snižování množství látek, které znečišťují ovzduší. V zákoně je taktéž vymezena působnost správních orgánů. Dále zákon stanoví opatření k nápravě a sankce. Oproti předchozí právní úpravě, zákonu č.86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, který byl účinný od 1.6.2002, je současný ZOO inovativní v oblasti parametrů kotlů na pevná paliva. Nové požadavky souvisí především s tím, že ČR má problémy s kvalitou ovzduší a dle Ministerstva životního prostředí se cca 40% celkových emisí uvolňuje spalováním materiálu ve starých kotlech.¹⁸⁹ Moravskoslezský kraj (dále také jen „MSK“), kde je znečištění ovzduší oproti jiným částem ČR znatelně horší, vyhlásilo již dvě výzvy, v rámci kterých si obyvatelé MSK mohou požádat o dotaci na výměnu kotle. Na tomto projektu spolupracuje MSK s Ministerstvem životního prostředí, kdy se obě strany podílejí rovným dílem.¹⁹⁰

Zákon o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech pak upravuje práva a povinnosti osob a působnost správních úřadů při ochraně ozonové vrstvy Země a klimatického systému Země před nepříznivými účinky regulovaných látek a fluorovaných skleníkových plynů. Prováděcím právním předpisem k tomuto zákonu je vyhláška č. 257/2012 Sb., o předcházení emisím látek, které poškozují ozonovou vrstvu, a fluorovaných skleníkových plynech.¹⁹¹ V současné době jsou dokončovány práce na prováděcích předpisech k ZOO.

5.4 Ochrana ovzduší v Moravskoslezském kraji

V současnosti jsou obyvatelé MSK dlouhodobě postiženi zhoršenou kvalitou ovzduší v kraji. V průběhu 90. let 20.století došlo k podstatnému zlepšení stavu ovzduší vzhledem k velkému poklesu průmyslové výroby a také díky velkým investicím do ekologických opatření a následným používáním šetrnějších technologií. Ke zlepšení došlo také z důvodu přijetí přísnější legislativy. V MSK je v souladu s využitím nejlepší dostupné techniky cílem zlepšit kvalitu ovzduší tak, aby splňovala požadované standardy evropské i české legislativy.¹⁹²

¹⁸⁹ Nový zákon o ochraně ovzduší vstupuje v účinnost 1. září. *Ministerstvo životního prostředí*[online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/news_120831_ochrana_ovzdusi

¹⁹⁰ Nový zákon o ochraně ovzduší vstupuje v účinnost 1. září. *Ministerstvo životního prostředí*[online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/news_120831_ochrana_ovzdusi

¹⁹¹ Legislativa a metodika. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008. vyd. 2008 [cit. 2012-08-23]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/legislativa_metodicke_pokyny_ovzdusi

¹⁹² Moravskoslezský kraj. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z:

Oblast Moravskoslezska je hustě osídlena a vyznačuje se poměrně vysokou koncentrací průmyslu. K imisnímu zatížení jsou kromě dopravy a lokálních topenišť hlavními zdroji emise z hutního průmyslu a mimo to také přenos škodlivin z polské oblasti Katovic. K tomuto problému přispívá také charakter geografické oblasti – Moravská brána a Ostravská pánev.¹⁹³

V MSK jsou překračovány krátkodobé i dlouhodobé limity znečišťujících látek v ovzduší, zvláště pak suspendovaných částic (prašného aerosolu) a i přes intenzivní plynofikaci, která probíhala v 90. letech 20. století, topí dodnes statisíce domácností v ČR lokálními kotli na tuhá paliva.¹⁹⁴ Také z tohoto důvodu jsou limity vyšší. V úvodu ke zveřejněnému výzkumu týkajícího se emisí látek znečišťujících ovzduší provozem lokálních topenišť je uvedeno, že *„na rozdíl od velkých energetických celků je situace při spalování tuhých paliv v malých lokálních spotřebičích komplikována tím, že spaliny z lokálních spotřebičů, situovaných v husté občanské zástavbě s pomalým rozptylem do vertikálních i horizontálních vrstev atmosféry, mají nízké vyústění svých komínů nad okolním terénem a jejich lokalizace v terénních podmínkách obráží přísně situování potřeb obyvatelstva, kde determinujícími faktory jsou zejména ekonomika a dostupnost jednotlivých druhů paliv v daných územních lokalitách.“*¹⁹⁵

Ze zkušeností každého občana žijícího v MSK je zřejmé, že kouř z lokálních spotřebičů na tuhá paliva se vyznačuje nepříjemným zápachem, který je zřejmý převážně v místech s rodinnou zástavbou na okrajích měst nebo na vesnicích. Tento kouř obsahuje nadměrné množství organických látek, přičemž celá řada těchto látek je nebezpečná karcinogenními, toxickými či mutagenními účinky. Při exploataci malých topenišť se negativně uplatňuje bohužel i samotná nekázeň obyvatel, která se vyznačuje spalováním komunálního odpadu a méně hodnotných paliv. Dle informací zveřejněných ve výzkumu se jedná také o to, že *„mimo acidifikace ovzduší obytných zón jsou těkavé organické látky emitované lokálními topeništi do ovzduší prekursory pro ozón a řadu dalších fotochemických oxidantů podílejících se na fotochemickém smogu. Účinky lokálních topenišť jsou patrné zejména v krizových smogových situacích, kdy omezení jejich provozu je velmi problematické.“*¹⁹⁶

http://www.mzp.cz/cz/moravskoslezsky_kraj

¹⁹³ Charakteristika oblasti z hlediska ovzduší. *Atlas životního prostředí v Ostravě* [online]. 2008 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://gis.osu.cz/atlas/ovzdusi.html>

¹⁹⁴ V roce 1993 se na celkové produkci emisí v ČR podílel 42%.

¹⁹⁵ TEKAČ, Viktor, Libor ČAPLA a Petr BURIAN. Emise látek znečišťujících ovzduší provozem lokálních topenišť. *Acta Montanistica Slovaca* [online]. 1998, roč. 3, č. 3 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://actamont.tuke.sk/pdf/1998/n3/14tekac.pdf>

¹⁹⁶ TEKAČ, Viktor, Libor ČAPLA a Petr BURIAN. Emise látek znečišťujících ovzduší provozem lokálních topenišť. *Acta Montanistica Slovaca* [online]. 1998, roč. 3, č. 3 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

Dle sdělení ministra životního prostředí Tomáše Chalupy je situace taková „*Ministerstvo životního prostředí vyjednalo s Evropskou komisí jako první země v Evropské unii podporu ze strany EU ve výši 90 % na projekty, které předloží největší znečišťovatelé v Moravskoslezském kraji. 80 % nejlepších projektů dostane 90% podporu, zbylých 20 % pak 40% podporu v rámci Operačního programu Životní prostředí. Prostředky půjdou na snížení emisí na Ostravsku*“.¹⁹⁷

Jak bylo uvedeno výše, k jednomu ze zdrojů znečištění řadíme zdroj lokálních topenišť. Pokud vezmeme v úvahu pouze Statutární město Ostravu, lze na přiloženém obrázku v příloze č. 2 vidět, kolik rodinných domů, tedy potenciálních topenišť se na území města nachází.

Koncepčními nástroji v MSK jsou Krajský integrovaný program ke zlepšení kvality ovzduší Moravskoslezského kraje a Krajský program snižování emisí Moravskoslezského kraje – blíže viz webová stránka Moravskoslezského kraje.

Problémy v MSK způsobuje především nadlimitní zatížení tuhými znečišťujícími látkami v podobě suspendovaných částic frakce PM10 (polévatý prach) a vysoké zatížení benzo(a)pyrenem – karcinogenní a mutagenní látkou náležící do skupiny polycyklických aromatických uhlovodíků.¹⁹⁸

Index kvality ovzduší je kvantifikována míra zátěže ovzduší všemi škodlivinami. Stav ovzduší je hodnocen na základě výsledků měření hmotnostních látek v ovzduší. Na základě výsledku indexu kvality ovzduší je stav ovzduší vyjádřen šesti úrovněmi. Ty můžeme charakterizovat pomocí popisných kategorií. Posouzení indexem zohledňuje možný vliv na zdravotní stav obyvatelstva.¹⁹⁹

V příloze č. 3 k této práci je uvedena mapa ČR s vyobrazením indexu kvality ovzduší v jejích jednotlivých částech. Legenda k mapě prozradí, že hodnoty v Moravskoslezském kraji jsou nejhorší z celé ČR.

5.4.1 Kvalita ovzduší v MSK

V souvislosti s extrémně vysokými hodnotami prachových částic v ovzduší MSK upozorňuje Krajská hygienická stanice MSK občany na dodržování zásad pro zmírnění

<http://actamont.tuke.sk/pdf/1998/n3/14tekac.pdf>

¹⁹⁷ VITÍK, Matyáš. Vláda se zabývala špatným ovzduším v Moravskoslezském kraji. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-09-03]. Dostupné z:

http://www.mzp.cz/cz/vlada_se_zabyvala_spatnym_ovzdum

¹⁹⁸ Úvod. *JakSpravneTopit.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-30-10]. Dostupné z:

<http://www.jakspravnetopit.cz/index.html>

¹⁹⁹ Index kvality ovzduší. *Atlas životního prostředí v Ostravě* [online]. 2008 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z:

http://gis.osu.cz/atlas/ovzdusi_4_2.html

eventuálního zdravotní dopady. Doporučení platí především pro děti, seniory, osoby s cévními a respiračními chorobami a osoby se sníženou imunitou. Jedná se především o to, aby se lidé omezili pobyt ve venkovním prostředí, omezili větrání na nárazové a také dále např. zvýšení příjmu vitamínů a omezení kouření.²⁰⁰

Úloha Krajské hygienické stanice MSK spočívá především v preventivním přístupu, to znamená sledování informací o stavu ovzduší a následné uplatňování těchto poznatků při posuzování dokumentací staveb a záměrů, které by mohly ovlivnit veřejné zdraví.²⁰¹

Pokud budeme brát v úvahu zaměření na princip ochrany u zdroje, zabývá se kvalitou ovzduší KHSMSK především při posuzování v režimu zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na ŽP, ve znění pozdějších předpisů. Na základě tohoto zákona jsou zpracovány dokumentace EIA a SEA. Ve vztahu ke kvalitě zpracování těchto dokumentací se Krajská hygienická stanice MSK podílí na organizaci seminářů, jež mají přispět k odpovědnému přístupu ke zpracování a zkvalitnění výše uvedených dokumentací.²⁰²

V příloze č. 4 je z příložené tabulky zřejmé, že naměřené hodnoty škodlivých látek v ovzduší v MSK jsou opravdu neuspokojivé.

5.4.2 Program MSK a MŽP

Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Moravskoslezským krajem společně spustili nový dotační program pro MSK na výměnu starých kotlů na tuhá paliva v domácnostech za nové nízkoemisní automatické kotle s lepšími emisními limity (dále také jako „program“).

Prostředky z programu mohou získat všichni uživatelé ručně plněných kotlů na tuhá paliva, kteří si místo stávajících kotlů zakoupí nízkoemisní automatický kotel na uhlí nebo uhlí a biomasu.

Poskytovatelem dotace je MSK a Státní fond životního prostředí České republiky (dále také jen „Fond“). Příjem žádostí o dotaci bude vyhlášen formou alokovaných výzev oznamovaných na webových stránkách MSK, webových stránkách Ministerstva ŽP, Fondu a na úřední desce Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Příjem žádostí v rámci vyhlášené výzvy bude ukončen v den, kdy bude vyčerpána alokace finančních prostředků,

²⁰⁰ Činnost Krajské hygienické stanice MS kraje v oblasti ochrany zdraví ve vztahu ke kvalitě ovzduší. *Krajská hygienická stanice MS kraje* [online]. 2010 [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: http://www.khsova.cz/01_aktuality/files/ovzdusi_20100319.pdf

²⁰¹ Činnost Krajské hygienické stanice MS kraje v oblasti ochrany zdraví ve vztahu ke kvalitě ovzduší. *Krajská hygienická stanice MS kraje* [online]. 2010 [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: http://www.khsova.cz/01_aktuality/files/ovzdusi_20100319.pdf

²⁰² Činnost Krajské hygienické stanice MS kraje v oblasti ochrany zdraví ve vztahu ke kvalitě ovzduší. *Krajská hygienická stanice MS kraje* [online]. 2010 [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: http://www.khsova.cz/01_aktuality/files/ovzdusi_20100319.pdf

nebo nejpozději v den uvedený ve výzvě. Administraci programu zajišťuje MSK ve spolupráci s Fondem. Zájemci o dotaci na výměnu kotle mohou dosáhnout podpory až 40 tisíc korun.²⁰³

Význam programu pro princip ochrany u zdroje je ten, že cílem dotačního programu je realizace opatření vedoucích ke snížení znečištění ovzduší z malých spalovacích zdrojů²⁰⁴, ve kterých jsou při topení využívána tuhá paliva a mnohdy i odpady. Snížení znečištění ovzduší bude dosaženo především instalací automatických kotlů na uhlí, biomasu nebo uhlí a biomasu, kde není možné spalitelné odpady dávkovat. To zamezí spalování spalitelných odpadů ve stávajících kotlích na tuhá paliva, která se do kotle vkládají „ručně“.

Dle náměstka hejtmána MSK Miroslava Nováka je zřejmé, že „*ekologizace vytápění rodinných domů přechodem na jiný druh paliva – například plyn nebo vytápění elektřinou v dnešní době neustále rostoucích životních nákladů není pro velkou část obyvatelstva kraje vůbec akceptovatelná. V našem kraji je uhlí jako palivo vnímáno jako více než tradiční a bezpečný zdroj energie a lidé jej nadále chtějí využívat. Dotační program míří přesně k této části obyvatelstva a má být impulsem k výměně starých kotlů na nové automaty s mnohonásobně nižšími emisemi. Pro obecnou představu se lokální topeniště na celkových krajských emisích prachu podílejí necelou jednou třetinou, přičemž toto celkové množství prachu je cca 7 000 tun.*“²⁰⁵

Program se vztahuje na nákup takového zařízení, které současně splňuje následující požadavky:

- mezní emisní úrovně a minimální účinnost dle ČSN EN 303-5, emisní třídu 3 s max. výkonem 50 kW_t,
- na uhlí, biomasu nebo uhlí a biomasu (tzn. samostatně na uhlí nebo biomasu ,anebo kombinace uhlí a biomasy),
- s plně automatickým příkládáním, které neumožňuje bez úprav ruční příkládání a jeho výrobce či prodejce tuto možnost nedeklaruje (propagační materiály, materiály, webové stránky, prospekty atd.)

Oprávněnými žadateli jsou: vlastníci nemovitosti užívané k bydlení²⁰⁶; spoluvlastníci nemovitosti užívané k bydlení, popř. vlastníci bytové jednotky v takovéto nemovitosti,

²⁰³ Výměna kotlů v Moravskoslezském kraji. *Státní fond životního prostředí České republiky*[online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/sekce/663/vymena-kotlu-v-moravskoslezskem-kraji/>

²⁰⁴ Jedná se o zdroje do teúpeúného výkonu do 50kW.

²⁰⁵ Program na kotlíkové dotace se rozběhne 1. ledna. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2011 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/program_na_kotlikove_dotace

²⁰⁶ Pro účely tohoto dotačního Programu se nemovitostí užívanou k bydlení rozumí rodinný dům, který je na listu vlastnictví označen způsobem využití stavby jako rodinný dům nebo objekt k bydlení s číslem popisným.

a to za předpokladu písemného souhlasu ostatních spoluvlastníků většinového podílu na předmětné nemovitosti; manžel/ka, jenž/jež má nemovitost užívanou k bydlení, popř. bytovou jednotku v takovéto nemovitosti, popřípadě podíl na takovéto nemovitosti ve společném jmění manželů, a to za předpokladu písemného souhlasu druhého z manželů a písemného souhlasu ostatních spoluvlastníků většinového podílu na předmětné nemovitosti s realizací projektu. Rovněž dokládá i souhlas druhého z manželů k uzavření smlouvy o poskytnutí dotace.

Příjemci dotace musí projekt realizovat na území Moravskoslezského kraje.

Základními podmínkami pro poskytnutí dotace z tohoto programu je, že žadatel může o dotaci požádat pouze jedenkrát k jednomu domu/bytové jednotce a projekt nebude spolufinancován z jiné veřejné podpory.

Dotace je poskytována formou investiční účelové dotace na základě smlouvy uzavřené mezi poskytovatelem a příjemcem, a to v maximální výši 40.000,- Kč. Žadatel se podáním žádosti zavazuje k dodání požadovaných dokladů (např. výpis z katastru nemovitostí, doklady o zaplacení vztahujících se k uznatelným nákladům, protokol o uvedení kotle do trvalého provozu, doklad o likvidaci stávajícího kotle).

Za uznatelné náklady projektu jsou považovány takové náklady, které byly vynaloženy v souladu se smlouvou, jsou časově způsobilé (vznikly v období realizace projektu, tj. od vyhlášení výzvy do 9 měsíců od odeslání vyrozumění o poskytnutí dotace), byly uhrazeny v době realizace projektu a nutně také odpovídají zásadám účelnosti, efektivnosti a hospodárnosti.²⁰⁷

Proti účelnosti celého projektu se vyjádřil Petr Cankař ze společnosti Atmos, která kotle vyrábí. Dle jeho sdělení *„novým programem ministr otevřeně podpořil soukromé firmy těžící uhlí a prodávající zařízení na jeho spalování. Uhlí ekologickým palivem nikdy nebylo a nebude. Ani automatický kotel nezabrání síře a jiným látkám, aby při spalování uhlí unikala do ovzduší“*. Kvůli nerovným podmínkám dotace podal na ministerstvo stížnost u Úřadu

Rodinný dům je dále blíže definovaný v § 2 písm. a) odrážka 2 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, ve znění pozdějších předpisů, tedy jako objekt, ve kterém více než polovina podlahové plochy odpovídá požadavkům na trvalé rodinné bydlení a je k tomu účelu určen, v němž jsou nejvýše tři samostatné byty a má nejvýše dvě nadzemní a jedno podzemní podlaží a podkroví; rodinným domem se nerozumí průmyslové objekty, a to ani v případě, že zde má žadatel trvalé bydliště. Jestliže se v rodinném domě nachází více samostatných bytových jednotek se samostatnými otopnými systémy, mohou žádat o dotaci vlastníci těchto jednotek. Vlastníkem je fyzická osoba, která vlastní rodinný dům sama.

²⁰⁷ Dle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě, ve znění pozdějších předpisů; Výměna kotlů v Moravskoslezském kraji. *Státní fond životního prostředí České republiky*[online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/sekce/663/vymena-kotlu-v-moravskoslezskem-kraji/>

²⁰⁷ Jedná se o zdroje do tepelného výkonu do 50kW.

na ochranu hospodářské soutěže.²⁰⁸

Podle mého názoru je tento program pro MSK velice přínosný a to především proto, že obyvatelé regionu mají možnost tímto způsobem obnovit výbavu a vlastnit oproti domácí vyroběným kotlům nové moderní přístroje, které do budoucna nebudou tak zatěžující pro životní prostředí a region MSK, a region na polské straně tak nebude mít akutní problémy s ovzduším a obyvatelé pak související zdravotní obtíže. Program na obnovu domácích kotlů je realizován také v Polské republice.²⁰⁹

5.4.3 Přeshraniční spolupráce při ochraně ovzduší

Vzhledem k tomu, že znečištění ovzduší se vyskytuje ve všech členských státech a tudíž jde o přeshraniční záležitost, vyvstává potřeba hledat komplexní řešení na evropské úrovni a v tomto důsledku zavést přísnější opatření.

Za posledních 20 let došlo na obou stranách česko – polské hranice na území Moravskoslezského kraje a Slezského a Opolského vojvodství ke snížení znečištění ovzduší vznikajícího z průmyslové výroby. V loňském roce byla v ČR i Polsku přijata nová opatření k podpoře zlepšení stavu životního ovzduší „*zatímco v České republice začal platit nový zákon o ochraně ovzduší, v Polsku zavedli pokutování za spalování odpadů nebo povolení způsobu vyhřívání zón v oblastech, kde jsou dlouhodobě překračovány imisní limity.*“²¹⁰

Spolupráce České republiky a Polské republiky v oblasti ochrany ovzduší je dlouhodobá. Spolupráce probíhá na základě Dohody mezi vládou České a Polské republiky o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí ze dne 15. ledna 1998.²¹¹ Na základě této dohody funguje česko-polská smíšená komise pro otázky spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí. Pod ni spadá česko-polská pracovní skupina pro ochranu ovzduší. Jednání česko-polské smíšené komise bylo, na základě požadavku české strany, obnoveno po šestileté odmlce.²¹² Sdělení T. Chalupy o tomto problému je jednoznačné „*Tento pomyslný restart spolupráce vítáme. Společná jednání s polskou stranou nás utvrzují v tom, že stejný problém*

²⁰⁸ MACH, Martin. MŽP chce zlepšit ovzduší dotacemi na výměnu kotlů. Přispěje jen na kotle na uhlí. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/mzp-chce-zlepsit-ovzdusi-dotacemi-na-vymenu-kotlu-prispiva-ale-jen-na-kotle-na-uhli>

²⁰⁹ Česko a Polsko zažívá restart spolupráce v oblasti zlepšování ovzduší, oba státy chtějí společný postup při získávání evropských dotací. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/spoluprace_polsko

²¹⁰ Česko a Polsko zažívá restart spolupráce v oblasti zlepšování ovzduší, oba státy chtějí společný postup při získávání evropských dotací. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/spoluprace_polsko

²¹¹ DOHODA mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí. 1998. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/7211DD8D069B7E4AC1256FC000419486/\\$file/z2dohodamezi.html](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/7211DD8D069B7E4AC1256FC000419486/$file/z2dohodamezi.html)

²¹² Zlepšení kvality ovzduší v Moravskoslezském kraji je prioritou ministra Tomáše Chalupy. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/moravskoslezska_priorita

*trápí i naše severní sousedy a ministr Marcin Korolec je prvním ministrem životního prostředí, který se snaží o užší spolupráci“.*²¹³

Jednání se uskutečňují v rámci česko-polské Smíšené komise pro otázky spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí. Cílem práce je zhodnocení dosavadních přijatých opatření v oblasti ochrany ovzduší a hledání nových opatření, která povedou ke zlepšení kvality ovzduší.

V rámci přeshraniční spolupráce s Polském bylo 29. září 2011 bylo v Praze podepsáno Česko-polské memorandum ke zlepšení kvality ovzduší v česko-polském příhraničním regionu. Cílem je podpora využití prostředků z programů EU na společnou ochranu ovzduší, zintenzívnit vzájemnou informovanost o problematice a součinnost při řešení kvality ovzduší na obou stranách hranice a přispět tak ke zlepšení stávající situace.²¹⁴

Podíl znečišťujících látek v ovzduší v příhraničí ČR a PR je obdobný. Dle T. Chalupy je „*Smyslem ochrany ovzduší není likvidace průmyslu v této historicky průmyslové oblasti, ale provozovat jej v souladu s požadavky na ochranu životního prostředí, a to včetně ochrany ovzduší“.*²¹⁵

Pro uplatňování POZ je podstatné to, že ČR se během uplynulých dvou let podařilo ve strukturách EU vyjednat 90% spolufinancování z finančních prostředků EU na projekty zaměřené na odprašování průmyslových aglomerací, instalaci nejmodernějších filtrů a dalších opatření na snižování emisí pro velké průmyslové závody v Moravskoslezském kraji.²¹⁶ Instalací těchto opatření do velkých průmyslových provozů bude zabráněno vypouštění velkého množství škodlivin do ovzduší.

Cestou pro další společné projekty ochrany ŽP v tomto regionu je podle mého názoru získání dostatečného množství prostředků ze strany EU v nacházejícím programovacím období 2014-2020, a to také z programu přeshraniční spolupráce.

5.4.4 AIR SILESIA

AIR SILESIA je název projektu, jehož cílem je vytvoření společného regionálního

²¹³ Česko a Polsko zažívá restart spolupráce v oblasti zlepšování ovzduší, oba státy chtějí společný postup při získávání evropských dotací. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/spoluprace_polsko

²¹⁴ Zlepšení kvality ovzduší v Moravskoslezském kraji je prioritou ministra Tomáše Chalupy. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/moravskoslezska_priorita

²¹⁵ Česko a Polsko zažívá restart spolupráce v oblasti zlepšování ovzduší, oba státy chtějí společný postup při získávání evropských dotací. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/spoluprace_polsko

²¹⁶ Česko a Polsko zažívá restart spolupráce v oblasti zlepšování ovzduší, oba státy chtějí společný postup při získávání evropských dotací. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/spoluprace_polsko

systemu vypovídajícího o kvalitě ovzduší v česko-polském příhraničí a to na pomezí MSK na české straně a Slezského (a Opolského) vojvodství na straně polské. Potřeba vytvoření systému se zvláštní pozorností na látky znečišťující ovzduší vznikla z důvodu dlouhodobě neuspokojivé kvality ovzduší na české i polské straně tohoto regionu. V posledních letech byl zaznamenán zvýšený zájem občanů o stav a příčiny znečištění ovzduší.²¹⁷

Jedná se o projekt, který byl předložen do Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007-2013, prioritní osy 1 – posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik. Vedoucím partnerem projektu je Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě. Partnery projektu jsou Český hydrometeorologický ústav (CZ), Hlavní institut hornictví (PL), Institut meteorologie a vodního hospodářství - Národní výzkumný ústav (PL), Institut základů inženýrství životního prostředí polské Akademie věd (PL) a Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (CZ).²¹⁸

Projekt trvá od července 2010 do června 2013, dle zveřejněného harmonogramu v současné době probíhají společná česko-polská měření znečištění ovzduší a současně také práce na vytvoření modelu šíření znečištění ADMOSS. Do konce června roku 2013 by měl být vypracován systém předávání informací o znečištění ovzduší, hodnocení přeshraničního přenosu znečišťujících látek a prognózy koncentrace znečištění.²¹⁹ V současné době systém AIR SILESIA monitoruje ovzduší na 24 místech, přičemž 12 z nich se nachází v Polsku – viz příloha č. 5.²²⁰

Dle sdělení náměstka hejtmana MSK Miroslava Nováka „*potřeba takového systému vyplynula z dlouhodobě neuspokojivé kvality ovzduší na české i polské straně regionu. Spolupráce na odborné úrovni rozbourala přeshraniční komunikační bariéry a vyústila v přípravu dalšího česko-polského projektu nesoucího název „Společná strategie řízení kvality ovzduší v Moravskoslezském kraji a Vojvodství Slezském.“*²²¹

Statutární město Ostrava nechalo také zpracovat studii s názvem Hodnocení smogové situace v Ostravě. Tato studie posuzuje znečištění ovzduší podle toho, odkud přichází. Výsledky

²¹⁷ Popis Projektů. *Air Silesia* [online]. 2010 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/cz/a763/Popis_Projektu.html

²¹⁸ Partneři Projektů. *Air Silesia* [online]. 2010 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/cz/a764/Partne_i_projektu.html

²¹⁹ Harmonogram. *Air Silesia* [online]. 2010 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/files/file/air_silesia/Harmonogram_.pdf

²²⁰ V Moravskoslezském kraji byl spuštěn informační systém kvality ovzduší AIR SILESIA. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/v-moravskoslezskem-kraji-byl-spusten-informacni-system-kvality-ovzdusi-air-silesia-23234.html>

²²¹ V Moravskoslezském kraji byl spuštěn informační systém kvality ovzduší AIR SILESIA. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/v-moravskoslezskem-kraji-byl-spusten-informacni-system-kvality-ovzdusi-air-silesia-23234.html>

studie prokázaly významný vliv polských zdrojů ve smogových situacích na území kraje.²²²

Zjištěná fakta vyplývající ze studie podpořily myšlenku společného řešení kvality ovzduší české a polské strany. Na základě provedených výzkumů je na region Slezska nutno pohlížet jako na celek a opatření je tak nutno provádět na celém území a také v celém spektru zdrojů.²²³

V projektu budou na základě provedených společných měření znečištění ovzduší, zpracování analýz a podrobného popisu meteorologických podmínek ovlivňujících úroveň znečištění ovzduší v oblasti zajištěna potřebná data. Tato data budou sloužit jako vstup pro matematické modelování vztahů²²⁴ mezi emisemi ze všech zdrojů a neuspokojivou kvalitou ovzduší v oblasti.

Další etapou projektu bylo vytvoření modelu pro předpověď znečištění ovzduší v období nepříznivých rozptylových podmínek – tzv. inverzní situace. Ze zjištěných výsledků bylo následně možno vyhodnotit příčiny znečištění a vytvořit výstupy, které názorně ukazují stav a příčiny znečištění, a to nejen odborníkům, ale také občanům na obou stranách hranice. Podrobné informace tohoto druhu jsou potřebné rovněž pro orgány veřejné správy, mezi jejichž úkoly patří neuspokojivou situaci řešit. Poslední etapou projektu bude zpřístupnění výsledků získaných v průběhu řešení projektu pro veřejnost na české i polské straně hranice.

Cílem projektu bylo vytvoření regionálního informačního systému o kvalitě ovzduší v regionu česko-polského pohraničí se zvláštní pozorností na látky znečišťující ovzduší. Tvorba společné metodické platformy pro hodnocení kvality ovzduší v oblasti pohraničí umožní hodnocení transhraničních přenosů znečišťujících látek a současně možnost prognózování epizod vysoké koncentrace znečištění ovzduší. Výstup projektu tak pomůže zlepšit životní podmínky obyvatel.

²²² V Moravskoslezském kraji byl spuštěn informační systém kvality ovzduší AIR SILESIA. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/v-moravskoslezskem-kraji-byl-spusten-informacni-system-kvality-ovzdusi-air-silesia-23234.html>

²²³ V Moravskoslezském kraji byl spuštěn informační systém kvality ovzduší AIR SILESIA. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/v-moravskoslezskem-kraji-byl-spusten-informacni-system-kvality-ovzdusi-air-silesia-23234.html>

²²⁴ K tomuto slouží český matematický model šíření znečištění, který bude verifikován modelem používaným v Polsku.

Závěr

Předložená práce na téma *Princip ochrany u zdroje v právu ČR a EU* se zabývá principem ochrany u zdroje v ochraně životního prostředí. Cílem mé práce bylo poskytnout ucelený souhrn informací týkajících se principu ochrany u zdroje a zhodnotit jeho zakotvení v právních předpisech České republiky a Evropské unie. Dále jsem za cíl práce stanovila podání informací projevů principu u zdroje na praktických příkladech. Práce je kromě jiného zaměřena na znečištění ovzduší s přihlédnutím na jeho ochranu v Moravskoslezském kraji.

Při tvorbě práce jsem čerpala především z pramenů práva Evropské unie, z vnitrostátních předpisů ČR a dále pak z odborné literatury a webových zdrojů vztahujících se k tématu práce.

Jak bylo napsáno v úvodu k této práci, nebylo možné vzhledem k rozsahu diplomové práce zabývat se všemi dílčími tématy dopodrobna. V první kapitole práce jsou stručně uvedeny základní principy environmentální politiky EU, její chronologický vývoj a dále pak popis environmentální politiky v právním prostředí České republiky.

Druhá kapitola se zabývá obecným vymezením principů práva životního prostředí a je zde uveden výčet důležitých principů tohoto práva. Třetí kapitola je podle mého názoru stěžejní teoretickou částí mé práce. Je zaměřena na princip ochrany u zdroje a jeho zakotvení v právu Evropské unie a v právním řádu ČR. V této kapitole je popsán princip ochrany u zdroje ve vztahu k ochraně ovzduší. Ve čtvrté kapitole jsem se věnovala projevům ochrany principu u zdroje při ochraně ovzduší na mezinárodní, evropské, národní a regionální úrovni. Kapitola je orientována na ochranu ovzduší v Moravskoslezském kraji. Jsou zde popsány projevy ochrany ovzduší na projektu AIR SILESIA.

V úvodu jsem si stanovila výzkumné otázky. Odpovědi na tyto otázky jsou předmětem jednotlivých kapitol předložené práce. Vzhledem k hypotézám stanoveným v úvodu k práci, jsem se zaměřila na nalezení odpovědí, zda se princip ochrany u zdroje stává obecným právním principem. A dále pak, zda je princip ochrany u zdroje formálním vyjádřením hodnot v právu životního prostředí.

Co se týče zodpovězení otázky týkající se obecného právního principu, musím v tomto ohledu konstatovat, že ačkoli princip ochrany u zdroje v postupu času získává na své důležitosti, ve srovnání s jinými principy práva životního prostředí nelze v současné době považovat princip ochrany u zdroje za obecný právní princip, který by byl společný více právním odvětvím. Vzhledem k tomu, jakým vývojem princip ochrany u zdroje od svého

prvního zakotvení prošel, je reálná možnost, že v průběhu dalších let, se obecným právním principem stát může.

Princip ochrany u zdroje se v rámci ochrany ovzduší stal také jedním z důležitých témat diskuse společné pracovní skupiny euroregionu Silesia pro záležitosti Evropského seskupení pro územní spolupráci.²²⁵ Tato pracovní skupina byla založena Euroregionem Silesia s přizváním Euroregionu Těšínské Slezsko.²²⁶ Protože se jedná o struktury, které společně kooperují na území Moravskoslezského kraje a na území Slezského vojvodství v Polsku, je problematika ochrany ovzduší na místě. V rámci jednání této pracovní skupiny diskutovali zástupci výše uvedených organizací o problematice kvality ovzduší, která je v Moravskoslezském kraji a na polském území dlouhodobě špatná.

Zástupci Euroregionu Těšínské Slezsko se vyjádřili, že pro ně je vzhledem ke geografické situaci a blízkosti k polským výrobním podnikům pro lepší životní podmínky primární nutností chránit ovzduší přímo u zdroje takovým způsobem, aby se k občanům žijícím v tzv. hornoslezské metropolitní oblasti, kam kromě ostravské aglomerace patří i katovické souměstí, nedostalo více škodlivých látek v ovzduší, než je nutné. Z tohoto důvodu uvažují zástupci Euroregionu Těšínské Slezsko o založení Evropského seskupení pro územní spolupráci s tématickým zaměřením na ochranu ovzduší.

Ochrana ovzduší v Moravskoslezském kraji (a sousedících polských regionech) je opravdu velmi často zmiňována. Svědčí o tom mimo jiné také spolupráce místních subjektů v oblasti ochrany ovzduší – viz projekt AIR SILESIA.

S přihlédnutím k technickému zaměření univerzit (např. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Politechnika Śląska, Politechnika Czestochowska) si troufám říci, že v oblasti ochrany ovzduší při aplikování principu ochrany u zdroje by tyto subjekty mohly navzájem spolupracovat ve výzkumu a vytvořit tak potřebné prostředky k ochraně ovzduší přímo u zdroje znečištění. A vytvořit tak prostředek k příhodnému aplikování principu ochrany u zdroje na realistickém příkladu. Vzhledem k tomu, že ochrana ovzduší je problém, který dle mého úsudku nelze vyřešit jedním zásahem, je tato problematika dlouhodobá a pro výzkum univerzit tak svým zaměřením vhodná.

Tím, že jsou výše uvedené euroregiony Správci Fondu mikroprojektů v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika

²²⁵ Z titulu svého současného zaměstnání, kdy pracuji jako projektový manažer české části Euroregionu Silesia, se jednání této pracovní skupiny účastním.

²²⁶ Pracovní skupina pro záležitosti Evropského seskupení pro územní spolupráci (dále jen „ESÚS“) byla ustavena z důvodu neexistence společné právní subjektivity jednotlivých národních částí euroregionu Silesia - českým sdružením s názvem „Euroregion Silesia – CZ“ a polským sdružením „Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry“.

2007-2013²²⁷, který v současné době umožňuje spolufinancování projektů zaměřených na ŽP, kde žadatelé mohou být právě univerzity, jeví se spolupráce mezi českými a polskými univerzitami na výzkumu pomáhajícímu k ochraně ovzduší spolufinancovaná z prostředků EU jako ideální. Otázkou zůstává, zda bude podpora ochrany ŽP v následujícím programovém období podporována ve stejném rozsahu.

Myslím si, že by bylo chybou domnívat se, že většímu znečišťování životního prostředí se zabrání vybudováním nekompromisní ekologické legislativy v rámci EU a potažmo jejím vynucováním ve všech členských státech. K zachování ŽP v současném stavu lze podle mých poznatků dojít jedině důsledným dodržováním limitů znečištění v každodenním životě, a to za možného přispění různých programů či koncepcí (např. Program na výměnu kotlů v Moravskoslezském kraji nebo také podpora výuky třídění odpadu u dětí již v předškolním věku). V současnosti jsou k ochraně životního prostředí přímo u zdroje prováděny vhodná opatření.

K této situaci dále dodávám, že dodržování právních předpisů na ochranu životního prostředí by mohlo být finančně zvýhodněno i pro znečišťovatele, a to formou nižších plateb za znečištění ovzduší. Tímto způsobem by i sami znečišťovatelé byli zainteresováni a poté by pravděpodobně i oni sami více dbali na dodržování požadovaných limitů znečištění a princip ochrany u zdroje by se tak mohl ve větší míře aplikovat v praxi.

Musím ale uznat, že vzhledem k současné ekonomické situaci domácností a podniků (s přihlédnutím k regionu Moravskoslezského kraje a polských regionů s vyšší nezaměstnaností), je princip ochrany u zdroje a jeho uplatňování v praxi složitější. V této situaci tak princip ochrany u zdroje ustupuje ekonomickým faktorům. S přihlédnutím k obecným informacím o cenách paliv a energií, nebudou nejspíše ceny těchto komodit na trhu v blízké budoucnosti větší měrou klesat, spíše naopak. Což má právě vliv na projevy principu ochrany v praxi. Zvyšováním cen energií tak může, především pak v lokálních topeništích, docházet ke spalování nevhodných látek a tím ke zvyšování znečištění ovzduší.

Závěrem lze tedy shrnout, že princip ochrany u zdroje je důležitým principem při ochraně životního prostředí a související ochraně ovzduší. Pro ochranu životního prostředí je zásadní jeho hlavní teze, kterou je ochrana životního prostředí přímo u zdroje znečištění. Tento princip se projevuje ve stále více oblastech ochrany. Pro princip ochrany u zdroje je velice podstatné jeho zakotvení v jednotlivých právních předpisech.

Myslím si, že pro to, aby mohl být princip ochrany u zdroje uplatňován na více

²²⁷ Blíže viz www.euroregion-silesia.cz – Fond mikroprojektů do výše dotace 30 000 EUR, nad tuto dotaci pak www.cz-pl.eu .

praktických příkladech, je nutná jeho vynutitelnost a dále pak ekonomický faktor. Podle mého názoru by bylo vhodné financovat nejen výzkum v oblasti nových technologií ochrany před znečištěním životního prostředí, ale také finanční motivace pro znečišťovatele.

Životní prostředí je nenahraditelné a lidé by si měli uvědomit, že pokud se o něj nebudou dostatečně starat, může nám do budoucna přinášet velké problémy.

Použité zdroje

Odborná literatura

- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 343 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7385-6.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, 599 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právnické učebnice. ISBN 978-807-4003-387.
- KOŠIČIAROVÁ, Soňa. *EC environmental law*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 223 s. ISBN 978-807-3802-196.
- KRÄMER, Ludwig. *EU environmental law*. 7th ed. London: Sweet&Maxwell, 2012. ISBN 978-041-4023-314.
- KRUŽÍKOVÁ, Eva, Eva ADAMOVÁ a Jan KOMÁREK. *Právo životního prostředí Evropských společenství: praktický průvodce*. Praha: Linde, 2003, 410 s. ISBN 80-720-1430-7.
- PEKÁREK, M. a I. JANČÁŘOVÁ. *Právo životního prostředí: 1. díl*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2784-3.
- SADELEER, Nicolas de. *Environmental principles: from political slogans to legal rules*. New York: Oxford University Press, 2002, xlviii, 433 p. ISBN 01-992-5474-5.
- SANDS, Philippe, Jacqueline PEEL, Adriana FABRA AGUILAR a Ruth MACKENZIE. *Principles of international environmental law*. 3rd ed. New York: Cambridge University Press, 2012, lxvi, 926 s., ISBN 978-052-1140-935.
- STEJSKAL, Vojtěch a Ondřej VÍCHA. *Zákon o předcházení ekologické újmě a její nápravě s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. podle právního stavu platného k 1.2. 2009. Praha: Leges, 2009, 333 s. Komentátor. ISBN 978-808-7212-073.
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 304 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807-4003-134.
- TOMŠÍK, Karel. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. Vyd. 5. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2011, 121 s. ISBN 978-80-213-2214-1.
- WILKINSON, John Alder and David a Ilona CHEYNE. *Environmental law and ethics*. Basingstoke: Macmillan, 1999. ISBN 03-336-7491-X.

Odborná periodika

- PEKÁREK, Milan. Právo životního prostředí se představuje. *ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*. 2001, roč. 1, č. 1, s. 6-10. ISSN 1213-554.
- Úvod. *Planeta: odborný časopis pro životní prostředí* [online]. 2006, XIV, č. 10, s. 4-16 [cit. 2012-11-13]. ISSN 1801-6898.
[http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/BFEED7D49272A923C125712500403293/\\$file/planeta10_3kor.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/BFEED7D49272A923C125712500403293/$file/planeta10_3kor.pdf)
- TEKAČ, Viktor, Libor ČAPLA, Petr BURIAN a kol. Emise látek znečišťujících ovzduší

provozem lokálních topenišť. *Acta Montanistica Slovaca* [online]. 1998, roč. 3, č. 3 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z: <http://actamont.tuke.sk/pdf/1998/n3/14tekac.pdf>

Legislativa

DOHODA mezi vládou České republiky a vládou Polské republiky o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí. 1998. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/7211DD8D069B7E4AC1256FC000419486/\\$file/z2dohoda mezi.html](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/7211DD8D069B7E4AC1256FC000419486/$file/z2dohoda mezi.html)

Final assessment of the 6th Environment Action Programme shows progress in environment policy – but with shortfalls in implementation. 2011. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-996_en.htm

Jednotný evropský akt. In: *EUR-Lex*. 1986. Dostupné z: eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/11986U/

KJÓTSKÝ PROTOKOL K RÁMCOVÉ ÚMLUVĚ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ O ZMĚNĚ KLIMATU. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2010 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf)

Kjótský protokol o změně klimatu. *Evropa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie [online]. EUR-Lex, Přístup k právu Evropské unie. [cit. 06-05-2012]. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:cs:PDF>.

National Allocation Plans: Second Phase (2008-2012). *European Commission: Climate Action* [online]. 2010 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/allocation/2008/index_en.htm

Protokoly přijaté v rámci Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice státu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2011 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/protokoly_clrtap

Protokol k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států z roku 1979 k omezování acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/ris/ais-risdb-ec-table.nsf/EF0002798_003D159C1256DDA003D8B71/\\$file/52002PC0044.pdf](http://www.mzp.cz/ris/ais-risdb-ec-table.nsf/EF0002798_003D159C1256DDA003D8B71/$file/52002PC0044.pdf)

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 1600/2002/ES ze dne 22. července 2002 o šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, 32. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1994/sb32-94.pdf>

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: *Akční program Společenství pro životní prostředí - Závěrečné hodnocení*. 2011. [cit. 2012-11-18] Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/com_2011_531/cs.pdf

Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu - Vytvoření strategie pro ochranu životního prostředí Středomoří. In: *EU*. 2006. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0475:FIN:CS:HTML>

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vývoj makroregionální strategie ve Středomoří – přínosy pro ostrovní členské státy: průzkumné stanovisko na žádost kyperského předsednictví. In: *Úřední věstník EU*. 2013, č. 56. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0475:FIN:CS:HTML>

Stanovisko Hospodářského a sociálního výboru: Na cestě k 7. akčnímu programu pro životní prostředí: lepší uplatňování environmentálního práva EU. 2013. [cit. 2013-02-18] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:017:0030:0036:CS:PDF>

Tematická strategie o znečišťování ovzduší. In: *Usnesení Evropského parlamentu o tematické strategii o znečišťování ovzduší (2006/2060(INI))*. 2006. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:306E:0182:0182:CS:PDF>

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

Webové zdroje

– tuzemské

Co přináší Kjótský protokol?. *Ekolist.cz* [online]. 2005 [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/co-prinasi-kjotsky-protokol>

Climate Action [online]. 2007 [cit. 2012-10-08]. Co dělá svět. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/clima/sites/campaign/what/fightingcc_cs.htm

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU Co je a kde se vzala EVROPSKÁ POLITIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. In: *Centrum pro otázky životního prostředí: Univerzita Karlova v Praze* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: http://www.czp.cuni.cz/enviwikidata/hk/Evropska_politika_ZP

Česko a Polsko začíná restart spolupráce v oblasti zlepšování ovzduší, oba státy chtějí společný postup při získávání evropských dotací. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/spoluprace_polsko

Česko a Španělsko uzavřely dohodu o prodeji 5 milionů kjótských kreditů. KAŠPAR, Jakub. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://mzp.cz/cz/news_tz091014aau_spanelsko

Činnost Krajské hygienické stanice MS kraje v oblasti ochrany zdraví ve vztahu ke kvalitě ovzduší. *Krajská hygienická stanice MS kraje* [online]. 2010 [cit. 2012-11-08]. Dostupné z: http://www.khsova.cz/01_aktuality/files/ovzdusi_20100319.pdf

EEB: Tematická strategie pro ochranu ovzduší je nedostatečná. *Zelený kruh: Asociace ekologických společností* [online]. 2011 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.zelenykruh.cz/cz/aktuality/eeb-tematicka-strategie-pro-ochranu-ovzdusi-je-nedostatecna/>

Emise primárních částic a prekurzorů sekundárních částic – specifikace indikátoru. *Znečišťování kvality ovzduší* [online]. 2011 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1583>

Environmentální ekonomie a environmentální politika. *Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava: Hornicko-geologická fakulta* [online]. 2011 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/okruhy/546/studijni-materialy/EV-modul8.pdf>

EU a ochrana zdraví - zásady proporcionality a omezitelnosti. *Spoladore & Bystřický* [online]. 2011 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.spoladore.com/cs/flash-news/eu-a-ochrana-zdravi-zasady-proporcionality-a-omezitelnosti-21-07-2011>

EU plánuje dát na životní prostředí 3,2 miliardy eur. *Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii* [online]. 2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/zivotni_prostredi/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-zivotni_prostredi-eu_planuje_dat_na_zivotni_prostredi_3_2.html

EU se zamýšlí, jak přecházet ničení přírody. *Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii* [online]. 2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/zivotni_prostredi/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-zivotni_prostredi-eu_se_zamysli_jak_predchazet_niceni.html

Evropská politika ochrany životního prostředí. In: *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/evropska-politika-ochrany-zivotniho/1000521/4271/#pri2>

Evropská politika životního prostředí. *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>

Evropské obchodování s emisemi: Miliarda pro ČEZ, pro Arcelor Mittal půl. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/evropske-obchodovani-s-emisemi-miliarda-pro-cez-pro-arcelor-mittal-pul>

Flexibilní mechanismy Kjótského protokolu [online]. 2009 [cit. 2011-04-06]. Btg carbon consultancy. Dostupné z WWW: <http://www.carbonconsultancy.com/cz/flexmech.php>.

FT: Evropskému trhu s emisními povolenkami hrozí kolaps. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/evropskemu-trhu-s-emisnimi-povolenkami-hrozi-kolaps-pise-financial-times>

Charakteristika oblasti z hlediska ovzduší. *Atlas životního prostředí v Ostravě* [online]. 2008 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://gis.osu.cz/atlas/ovzdusi.html>

Index kvality ovzduší. *Atlas životního prostředí v Ostravě* [online]. 2008 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: http://gis.osu.cz/atlas/ovzdusi_4_2.html

Informační systém kvality ovzduší v oblasti Česko-Polského pohraničí ve Slezském a Moravskoslezském regionu = AIR SILESIA. *Polepszenie jakosci powietrza w regionie przygranicznym Czechy-Polska* [online]. 2011 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.cleanborder.eu/prezentacje/malenovice/13%20-%20Projekt%20Informační%20systém%20kvality%20ovzduší%20-%20Hellebrandová.pdf>

Harmonogram. *Air Silesia* [online]. 2010 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: <http://www.air->

silesia.eu/files/file/air_silesia/Harmonogram_.pdf

Jak bude EU chránit životní prostředí. *Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii* [online]. 2012 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/zivotni_prostredi/-zastupitelske_urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-zivotni_prostredi-jak_bude_eu_chranit_zivotni_prostredi.html

JEŘÁBEK, Jiří. Obchodování s emisemi nelze hodnotit pouze na základě emisních statistik. *Ekolist.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z:

<http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jiri-jerabek-vede-evropsky-system-obchodovani-s-emisemi-ke-snizovani-co2>

Komunitární program LIFE/LIFE+. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2011 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/komunitarni_program_life

KUCHYŇKOVÁ, Petra. Životní prostředí. In: *Euroskop: Věcně o Evropě* [online]. 2010 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

Kvalita místního ovzduší. *TIMUR: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj* [online]. 2010 [cit. 2012-11-17]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/indikatory/kvalita-mistniho-ovzdusi-14.html>

Kvalita ovzduší. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kvalita_ovzdusi

Legislativa a metodika. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008. vyd. 2008 [cit. 2012-08-23]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/legislativa_metodicke_pokyny_ovzdusi

MACH, Martin. MŽP chce zlepšit ovzduší dotacemi na výměnu kotlů. Přispěje jen na kotle na uhlí. *Ekolist.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z:

<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/mzp-chce-zlepsit-ovzdusi-dotacemi-na-vymenu-kotlu-prispiva-ale-jen-na-kotle-na-uhli>

Mezinárodní úmluvy. *Změna klimatu: Klima v tísní* [online]. Člověk v tísní, 2008 [cit. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://www.zmenaklimatu.cz/mezinarodni-umluvny.html>

Ministerstvo životního prostředí [online]. 2007 [cit. 2012-10-05]. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě o změně klimatu. Dostupné z WWW:

http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol.

Moravskoslezský kraj. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29].

Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/moravskoslezsky_kraj

NEUŽIL, Martin. Legislativa životního prostředí. In: *Spirac Soraco* [online]. 2008 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/AA54B8AF1F813BD7C1256FC00040D54E/\\$file/e-0401.htm](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/AA54B8AF1F813BD7C1256FC00040D54E/$file/e-0401.htm)

Nový zákon o ochraně ovzduší vstupuje v účinnost 1. září. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-10-29]. Dostupné z:

http://www.mzp.cz/cz/news_120831_ochrana_ovzdusi

Ochrana ovzduší. MAČALA, Jozef a Vladimír SMRŽ. *Hornicko geologická fakulta VŠB-TU Ostrava* [online]. 2009 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

<http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/okruhy/546/studijni-materialy/EV-modul5.pdf>

Ohlašování. *Integrovaný registr znečišťování* [online]. 2010 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z:

<http://www.irz.cz/node/6>

Ochrana životního prostředí. HERČÍK, Miroslav a Vojtech DIRNER. *Hornicko geologická fakulta VŠB-TU Ostrava* [online]. 2009 [cit. 2012-11-11]. Dostupné z:

<http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/okruhy/546/studijni-materialy/EV-modul1.pdf>

Partneři Projektu. *Air Silesia* [online]. 2010 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/cz/a764/Partne_i_projektu.html

PAVLORKOVÁ, Eva. Odpovědnost v právu životního prostředí. In: *Ekologický právní servis* [online]. 25.7.2011 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z:

<http://www.eps.cz/poradna/kategorie/odpovednost/rada/odpovednost-v-pravu-zivotniho-prostredi>

Politika životního prostředí v procesu evropské integrace. In: *EUROPEUM: Institute for european policy* [online]. 2001 [cit. 2012-08-27]. Dostupné z:

<http://www.europeum.org/cz/integrace/29-integrace--7/687-politika-zivotniho-prostredi-v-procesu-evropske-integrace>

Popis Projektu. *Air Silesia* [online]. 2010 [cit. 2012-11-14]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/cz/a763/Popis_Projektu.html

PRINCIPY PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY. In: STEJSKAL, Vojtěch. *Dny práva – 2010 – Days of Law* [online]. 2010 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_\(4477\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Stejskal_Vojtech_(4477).pdf)

Program na kotlíkové dotace se rozběhne 1. ledna. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2011 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/program_na_kotlikove_dotace

Průmyslové regiony v EU postrádají kvalitnější legislativu o ochraně ovzduší. *Euractiv.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-11-13]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/clanek/prumyslove-regiony-eu-postradaji-kvalitnejsi-legislativu-o-ochrane-ovzdusi-009452>

Rozdělení pravomocí v Evropské unii. *Europa: Přehledy právních předpisů EU* [online]. 2010 [cit. 2012-09-04]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0020_cs.htm

Statistická ročenka životního prostředí. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2008. vyd. [cit. 2012-08-23]. Dostupné z: http://mzp.cz/cz/statisticka_rocenka_zivotniho_prostredi

Společná deklarace: Iniciativa Stop Prach. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2010 [cit. 2012-11-18]. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/deklarace_stop_prach/\\$FILE/OOO-stop_prach-20120307.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/deklarace_stop_prach/$FILE/OOO-stop_prach-20120307.pdf)

Španělské předsednictví se zaměří na naplňování Lisabonské smlouvy. *Evropská komise* [online]. 2010 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/news/eu_explained/100104_cs.htm

ŠŮLOVÁ, Karolína. MŽP ČR: Cílem obchodování s emisními povolenkami je snižování znečištění: reakce MŽP na dnešní rozhodnutí Evropské komise o Národním alokačním plánu. *Ekolist.cz* [online]. 2007 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z:

[http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/cilem-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-je-snizovani-znecasteni-reakce-mzp-na-dnesni-rozhodnuti-evropske-komise-o-](http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/cilem-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-je-snizovani-znecasteni-reakce-mzp-na-dnesni-rozhodnuti-evropske-komise-o)

narodnim

Unie pro Středomoří. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/vychodni_partnerstvi/unie_pro_stredomori.html

Úvod. *JakSpravneTopit.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-30-10]. Dostupné z:

<http://www.jakpravnetopit.cz/index.html>

VITÍK, Matyáš. Vláda se zabývala špatným ovzduším v Moravskoslezském kraji. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2012-09-03]. Dostupné z:

http://www.mzp.cz/cz/vlada_se_zabyvala_spatnym_ovzdusem

Vláda schválila politiku životního prostředí do roku 2020. *EnviWeb* [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/clanek/polit/94353/vlada-schvalila-politiku-zivotniho-prostredi-do-roku-2020>

VLÁDA PROJEDNÁ NÁVRH ZÁKONA, KTERÝ UPRAVUJE OBCHODOVÁNÍ S EMISNÍMI POVOLENKAMI. *Epravo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/vlada-projedna-navrh-zakona-ktery-upravuje-obchodovani-s-emisnimi-povolenkami-84401.html>

Výměna kotlů v Moravskoslezském kraji. *Státní fond životního prostředí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z:

<https://www.sfzp.cz/sekce/663/vymena-kotlu-v-moravskoslezskem-kraji/>

V Moravskoslezském kraji byl spuštěn informační systém kvality ovzduší AIR SILESIA. *BusinessInfo.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-04-23]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/v-moravskoslezskem-kraji-byl-spusten-informacni-system-kvality-ovzdusi-air-silesia-23234.html>

Zásady politiky životního prostředí. *Horizontální plán rozvoje venkova: podpora rozvoje venkova; ochrana životního prostředí* [online]. 2004 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z:

<http://www.agroenvi.cz/default.asp?ids=0&ch=49&typ=1&val=22366>

Zlepšení kvality ovzduší v Moravskoslezském kraji je prioritou ministra Tomáše Chalupy. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z:

http://www.mzp.cz/cz/moravskoslezska_priorita

– zahraniční

Conclusions on setting the framework for a Seventh EU Environment Action Programme. Luxembourg, 2012. [cit. 2012-11-18] Dostupné z:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/130788.pdf

File:Figure 6.2 Change in greenhouse gas emissions to 2009 since the Kyoto base year. *European Commission: eurostat* [online]. 2011 [cit. 2012-11-24]. Dostupné z:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Figure_6.2_Change_in_greenhouse_gas_emissions_to_2009_since_the_Kyoto_base_year.png&filetimestamp=2011107105446

OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO. *Europejski Portal: Integracji i Rozwoju* [online]. 2012 [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: <http://www.europejskiportal.eu/id05.html>

Ochrona środowiska – samorządy. *Polska v UE* [online]. 2010 [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: http://polskawue.gov.pl/files/informacje_o_ue/Warto_wiedziec/ochrona_srodowiska_samorzady.pdf

Utworzenie, cele i funkcjonowanie. *Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem* [online]. 2008 [cit. 2012-09-01]. Dostępne z: <http://www.mkoo.pl/index.php?mid=1&aid=69>

UMOWA w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem. *Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem* [online]. 2008 [cit. 2012-09-01]. Dostępne z: <http://www.mkoo.pl/index.php?mid=1&aid=36>

Umweltschutz - Prinzipien des Umweltrechts. *JuraForum* [online]. 2010 [cit. 2013-04-22]. Dostępne z: <http://www.juraforum.de/lexikon/umweltschutz-prinzipien-des-umweltrechts>

Conclusions on setting the framework for a Seventh EU Environment Action Programme. Luxembourg, 2012. [cit. 2012-11-18] Dostępne z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/130788.pdf

Environment in the news. *United Nations Environment Programme: environment for development* [online]. 2012 [cit. 2012-11-21]. Dostępne z: <http://www.unep.org/>

The Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer. *United Nations Environment Programme: environment for development* [online]. 2012 [cit. 2012-11-21]. Dostępne z: http://ozone.unep.org/new_site/en/vienna_convention.php

Protocol concerning the Control of Emissions of Nitrogen Oxides. *UNECE: United Nations Economic Commission for Europe* [online]. 2010 [cit. 2012-11-23]. Dostępne z: http://www.unece.org/env/lrtap/nitr_h1.html

PROTOCOL TO THE 1979 CONVENTION ON LONG-RANGE TRANSBOUNDARY AIR POLLUTION CONCERNING THE CONTROL OF EMISSIONS OF NITROGEN OXIDES OR THEIR TRANSBOUNDARY FLUXES [online]. 2010 [cit. 2012-11-22]. Dostępne z: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/lrtap/full%20text/1988.NOX.e.pdf>